



MINISTERUL INFRASTRUCTURII  
ȘI DEZVOLTĂRII REGIONALE  
AL REPUBLICII MOLDOVA



Agenția de  
Dezvoltare Regională  
Sud

*Aprobat  
prin Decizia Consiliului Regional  
pentru Dezvoltare Sud  
nr. 01/02 din 24 aprilie 2026*

# **Program Operațional Regional Sud 2026-2028**

**Cimișlia 2026**

## CUPRINS

<b>I.</b>	<b><u>INTRODUCERE</u></b> .....	4
<b>1.1.</b>	<b><u>Contextul strategic al elaborării POR și raportarea la SNDR</u></b> .....	4
<b>1.2.</b>	<b><u>Descrierea modului în care POR va contribui la implementarea obiectivelor SNDR</u></b> .....	4
<b>1.3.</b>	<b><u>Principiile care au stat la baza procesului de planificare</u></b> .....	4
<b>1.4.</b>	<b><u>Actori implicați în elaborare</u></b> .....	5
<b>1.5.</b>	<b><u>Perioada de implementare</u></b> .....	5
<b>1.6.</b>	<b><u>Rezultate generale aferente implementării POR SUD 2022-2025</u></b> .....	6
<b>II.</b>	<b><u>ANALIZA SITUAȚIEI (PROFILUL REGIUNII)</u></b> .....	7
<b>2.1.</b>	<b><u>Dinamica RD Sud în context național</u></b> .....	7
<b>2.2.</b>	<b><u>Dezvoltarea centrelor urbane</u></b> .....	11
<b>2.3.</b>	<b><u>Analiza provocărilor și oportunităților de relansare economică a RD Sud</u></b> .....	14
<b>2.4.</b>	<b><u>Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare de bază în regiune, inclusiv în profil teritorial</u></b>	21
<b>2.5.</b>	<b><u>Dezvoltarea interacțiunii urban-rural</u></b> .....	24
<b>III.</b>	<b><u>OBIECTIVELE PROGRAMULUI</u></b> .....	27
<b>IV.</b>	<b><u>INDICATORI DE MONITORIZARE</u></b> .....	35
<b>V.</b>	<b><u>IMPACT</u></b> .....	38
<b>VI.</b>	<b><u>COSTURI</u></b> .....	38
<b>VII.</b>	<b><u>RISCURI DE IMPLEMENTARE</u></b> .....	39
<b>VIII.</b>	<b><u>AUTORITĂȚI ȘI INSTITUȚII RESPONSABILE</u></b> .....	40
<b>IX.</b>	<b><u>PROCEDURI DE MONITORIZARE, EVALUARE ȘI RAPORTARE</u></b> .....	41
<b>9.1.</b>	<b><u>Periodicitatea monitorizării și raportării</u></b> .....	42
<b>9.2.</b>	<b><u>Metodologia monitorizării</u></b> .....	42
<b>9.3.</b>	<b><u>Evaluarea implementării POR</u></b> .....	43
<b>9.4.</b>	<b><u>Transparența și publicarea rezultatelor</u></b> .....	43
<b>X.</b>	<b><u>PLANUL DE IMPLEMENTARE A POR SUD 2026-2028</u></b> .....	44
	<b><u>PROIECTE NON-FNDRL CARTOGRAFIATE</u></b> .....	56

## **ABREVIERI**

AAC	Aprovizionare cu apă și canalizare
AAS	Aprovizionare cu apă și sanitație
ADR	Agenție de Dezvoltare Regională
APL	Administrație Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CNCDRL	Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale
DUP	Document Unic de Program
FNDRL	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală
GAL	Grup de Acțiune Locală
ÎM	Întreprindere Municipală
ÎMM	Întreprinderile Mici și Mijlocii
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
ONDRL	Oficiul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală
PIB	Produs Intern Brut
PIBR	Produs Intern Brut Regional
POR	Program Operațional Regional
RD	Regiune de Dezvoltare
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
ZEL	Zonă Economică Liberă
ZAL	Zonă Antreprenoriat Liber

## **I. Introducere**

### **1.1. Contextul strategic al elaborării POR și raportarea la SNDR**

Programul Operațional Regional (POR) reprezintă principalul document de programare la nivel regional și un instrument de implementare a Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională (SNDR). POR asigură corespondența dintre SNDR și intervențiile programate la nivel de regiune.

SNDR în calitate de document umbrelă de politică publică de planificare strategică a dezvoltării regionale a țării, având la bază prevederile Legii nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, reprezintă viziunea și prioritățile Guvernului Republicii Moldova de abordare a dimensiunilor teritoriale a intervențiilor sectoriale, precum și relațiile instituționale care să faciliteze parteneriatul dintre autoritățile publice centrale și locale, vizând intensificarea eforturilor menite să asigure o dezvoltare echilibrată în regiuni și integrând principiile de competitivitate teritorială.

### **1.2. Descrierea modului în care POR va contribui la implementarea obiectivelor SNDR**

POR transpune la nivel regional obiectivele stabilite în SNDR, specificând mijloacele de intervenție și prioritățile pe termen mediu în dependență de necesitățile de dezvoltare a regiunii și a problemelor inerente la nivel regional, fiind un instrument de eficientizare a utilizării potențialului regional. Totodată, intervențiile vizează atât programele, proiectele și acțiunile finanțate din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală, precum și din alte surse naționale și externe.

În acest sens, se urmărește mobilizarea capacităților actorilor regionali și a grupurilor de interes pentru identificarea problemelor și impedimentelor în dezvoltarea regiunii, crearea de parteneriate pentru elaborarea și implementarea proiectelor regionale și acțiunilor aferente. Astfel, este încurajat angajamentul acestora de a contribui la dezvoltarea regională și locală prin implementarea proiectelor și acțiunilor incluse în Planul de implementare a POR Sud, de a utiliza cât mai eficient resursele și de a asigura durabilitatea proiectelor implementate. Toate aceste intervenții sunt reflectate în setul de indicatori de impact, care indică direcțiile de dezvoltare și necesitățile de intervenție în scopul atingerii obiectivelor generale prevăzute în SNDR.

### **1.3. Principiile care au stat la baza procesului de planificare**

La baza procesului de planificare a POR Sud 2026-2028 au stat următoarele principii:

- echitatea – drepturi egale de acces la valorile economice, sociale și culturale pentru toți cetățenii Republicii Moldova, indiferent de locul lor de trai;
- eficiența - utilizarea eficientă a resurselor naturale, umane, financiare și de producție pe întreg teritoriul Republicii Moldova;
- coordonarea – concordarea, atât la nivel național, cât și la nivel regional, a măsurilor și obiectivelor pentru susținerea dezvoltării regionale;
- planificarea – dezvoltarea și implementarea măsurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională în conformitate cu SNDR 2022-2028, care are obiective, priorități și mecanisme clar definite;

- parteneriatul – cooperarea autorităților publice centrale și locale, sectorului public și privat, societății civile și mediului academic în activitatea de planificare, elaborare și implementare a măsurilor privind susținerea dezvoltării regionale;
- transparența – consultarea tuturor părților interesate în procesul de elaborare și implementare a POR Sud.

#### **1.4. Actori implicați în elaborare**

POR Sud 2026-2028, ca instrument de implementare a SNDR 2022-2028, este elaborat de către subdiviziunea cu atribuții de planificare și cooperare regională în colaborare cu subdiviziunile cu atribuții în managementul integrat al proiectelor și monitorizare și evaluare din cadrul ADR Sud și în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea strategică, precum și ale Metodologiei de elaborare, aprobare, implementare, monitorizare, evaluare și raportare a Programelor operaționale regionale, aprobată prin Ordinul Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR) nr. 66 din 23.04.2026.

În procesul de elaborare a POR Sud 2026-2028 au fost implicați reprezentanți ai MIDR, ai Consiliului Regional pentru Dezvoltare (CRD) Sud, reprezentanți ai instituțiilor de învățământ superior, Centrul universitar „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul și filiala din Taraclia a Universității din Ruse „Angel Kanchev”, precum și un reprezentant al orașului pol de creștere – municipiul Cahul, fiind asigurată reprezentativitatea tuturor structurilor membre, reprezentativitatea de gen, precum și respectarea principiilor transparenței și nediscriminării în procesele decizionale. De asemenea, s-a respectat principiul reprezentativității autorităților administrațiilor publice locale de nivelul I și II, a sectorului privat și a societății civile cu referire la participarea CRD Sud în componența Grupului de lucru pentru elaborarea POR Sud. Membrii Grupului de lucru au contribuit prin furnizarea de date, informații și opinii în procesul de validare a profilului Regiunii de Dezvoltare (RD) Sud, precum și în procesele de formulare a obiectivelor, de prioritizare a intervențiilor și de stabilire a țințelor pentru indicatorii de impact și de rezultat corespunzător obiectivelor generale și direcțiilor prioritare.

Procedura de consultare publică a proiectului POR Sud 2026-2028, organizată în conformitate cu Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional și Hotărârea Guvernului nr. 967/2016 cu privire la mecanismul de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional, a oferit posibilitatea ca părțile interesate din RD Sud să contribuie la îmbunătățirea documentului prin oferirea de recomandări aferente procesului de dezvoltare sustenabilă a regiunii.

MIDR, în calitate de autoritate națională responsabilă de avizarea proiectului POR, a verificat conformitatea acestuia cu SNDR 2022-2028, dar și cu documentele de politici publice pe domenii conexe, ulterior POR Sud 2026-2028 fiind supus aprobării de către CRD Sud.

#### **1.5. Perioada de implementare**

Prezentul Program operațional este elaborat pentru o perioadă de 3 ani și reprezintă a doua perioadă de programare la nivel regional aferentă implementării SNDR 2022-2028. În baza obiectivelor stabilite în partea descriptivă a POR, este elaborat Planul de implementare al POR, care include toate intervențiile menite să contribuie la atingerea obiectivelor de dezvoltare stabilite la nivelul RD Sud.

#### **1.6. Rezultate generale aferente implementării POR SUD 2022-2025**

Implementarea POR Sud 2022–2025 a constituit o etapă incipientă, dar esențială, în procesul de transpunere în practică a obiectivelor stabilite prin SNDR 2022–2028. Fiind prima perioadă de aplicare a noii viziuni strategice, eforturile au fost orientate primordial spre operaționalizarea mecanismelor, ajustarea cadrului instituțional, consolidarea capacităților administrative și lansarea proiectelor prioritare.

În baza obiectivelor stabilite în POR Sud 2022–2025, a fost elaborat planul de implementare al POR Sud pentru o perioadă inițială de trei ani, corespunzătoare intervalului 2022–2024, ulterior extinsă până la sfârșitul anului 2025, pentru a asigura continuitatea și coerența procesului de implementare.

În concordanță cu direcțiile prioritare de intervenție menite să contribuie la realizarea obiectivelor SNDR 2022–2028, planul de implementare a inclus un set de activități și proiecte considerate esențiale pentru dezvoltarea RD Sud.

În acest context, pe parcursul implementării POR Sud 2022–2025 au fost organizate patru apeluri/concursuri distincte de selectare a proiectelor, care au contribuit la identificarea, evaluarea și includerea inițiativelor prioritare spre finanțare.

Astfel, pe parcursul perioadei de programare, la nivel regional au fost aprobate 39 de proiecte de dezvoltare regională, finanțate din FNDRL, acestea fiind reflectate și în Documentul Unic de Program (DUP) pentru perioadele 2022–2024 și 2025–2027.

Analiza stadiului de implementare relevă faptul că, din totalul proiectelor aprobate și incluse în planul de implementare a POR Sud 2022–2025, trei proiecte au fost finalizate, zece se află în proces de implementare, trei sunt în etapa de achiziții, iar un număr semnificativ de 23 de proiecte nu au fost încă lansate (dintre acestea, 19 proiecte au contracte de finanțare semnate, iar 4 nu dispun încă de contracte de finanțare).

Astfel, prin implementarea celor trei proiecte au fost atinși următorii indicatori:

*Conform Domeniului de intervenție 1. Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă:*

- 1 obiectiv de suport în afaceri conectat la infrastructura de acces și utilități publice, inclusiv:
- 0,87 km de rețele de gaze naturale construite;
- 2,1 km de rețele electrice de tensiune înaltă;
- 1,41 km de rețele de apeduct;
- 1,58 km de rețele de canalizare.

*Conform Domeniului de intervenție 3. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare regionale:*

- 38,32 km de rețele de canalizare construite și date în exploatare;
- 1 stație de epurare a apelor uzate, cu o capacitate de 2.500 m<sup>3</sup>, construită și pusă în funcțiune;
- 7 stații de pompare a apelor uzate;
- 1.600 de populație cu acces îmbunătățit la sistemul de canalizare;
- 7 localități cu acces îmbunătățit la servicii de canalizare.

De asemenea, în perioada 2022-2025 la nivelul RD Sud au fost realizate mai multe acțiuni care au contribuit la atingerea țintelor stabilite în program, cele mai relevante fiind:

1. A fost oferit suport în activitatea Unității de implementare a Programului național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere din Republica Moldova pentru perioada 2021-2027 – Centrul de management al proiectelor Cahul;

2. A fost atras și implementat 1 proiect „Suport orașelor din Regiunea de Dezvoltare Sud privind implementarea eficientă a politicilor publice naționale în domeniul dezvoltării urbane”, finanțat din Fondul de Granturi Regionale pentru dezvoltare urbană al Solidarity Fund PL în Moldova;
3. Au fost elaborate și avizate 4 Programe de Revitalizare Urbană la solicitarea municipiului Cahul și orașelor Cimișlia, Leova și Ștefan Vodă;
4. A fost elaborat și prezentat CRD Sud „Studiul de specializare inteligentă pentru Regiunea de Dezvoltare Sud a Republicii Moldova”;
5. Au fost încheiate 3 Acorduri de colaborare cu Agenția de Dezvoltare Regională Sud-Est din România, Instituția Publică „Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”” din Cahul și Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare din Republica Moldova;
6. Au fost realizate acțiuni cheie de consolidare a capacităților actorilor și promovarea politicii de dezvoltare regională.

Pe parcursul celor patru ani analizați, bugetele inițial aprobate pentru ADR Sud din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală (FNDRL) au însumat aproximativ 236,5 milioane lei, dintre care circa 28,5 milioane lei au fost alocate pentru cheltuieli operaționale, iar 208 milioane lei pentru implementarea proiectelor.

Totodată, procesul bugetar s-a caracterizat printr-un grad ridicat de flexibilitate și adaptabilitate, fondurile fiind ajustate în funcție de necesități și de evoluția implementării. În acest context, valoarea totală a execuției surselor din FNDRL a atins 346,7 milioane lei, dintre care 20,53 milioane lei au fost utilizate pentru cheltuieli operaționale, iar peste 326,18 milioane lei au fost direcționate către implementarea proiectelor.

Rezultatele obținute demonstrează capacitatea consolidată a ADR Sud de a implementa acțiuni și proiecte, de a gestiona un volum semnificativ de investiții, de a reacționa eficient la majorarea programului și de a valorifica integral resursele financiare redistribuite, contribuind substanțial la dezvoltarea durabilă a RD Sud.

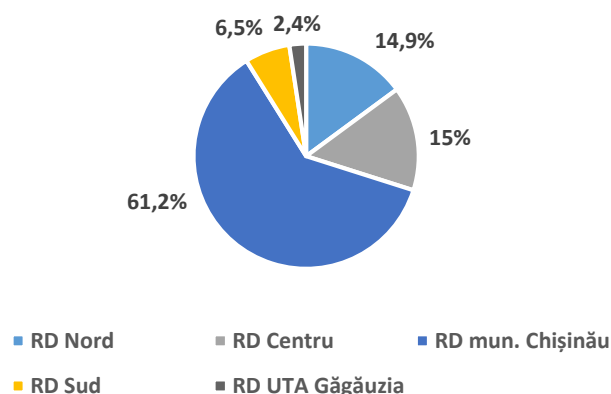
## **II. Analiza situației (profilul regiunii)**

### **2.1. Dinamica RD Sud în context național**

RD Sud a înregistrat anumite progrese de dezvoltare în ultimii ani, în special în domeniul modernizării infrastructurii locale și regionale, susținerea mediului de afaceri și investițiilor, revitalizare urbană, infrastructura socială, dezvoltarea agriculturii etc. Totuși, regiunea continuă să se confrunte cu provocări majore de ordin demografic, social, economic și a infrastructurii tehnico-edilitare. Cei mai importanți factori care au influențat negativ progresele de dezvoltare socio-economică a regiunii sunt criza pandemică, războiul din Ucraina, dar și migrația populației.

Astfel, în anul 2024, RD Sud a înregistrat o populație medie cu reședință obișnuită de 319844,5 persoane, aceasta fiind concentrată în cele opt raioane componente: Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan Vodă și Taraclia.

**Figura 2.1 Contribuția regiunilor de dezvoltare la formarea PIB, 2023**



Conform datelor oficiale prezentate de Biroul național de statistică, contribuția RD Sud la formarea **PIB** național a scăzut de la 6,8% în anul 2019 la 6,5% în anul 2023. Evoluții negative a înregistrat și RD Nord, spre deosebire de RD Centru, RD UTAG și RD mun. Chișinău care înregistrează o evoluție pozitivă, mun. Chișinău dominând în mod absolut majoritatea indicatorilor de dezvoltare a Republicii Moldova, respectiv în anul 2023 contribuind cu 61,2% la formarea PIB.

*Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS*

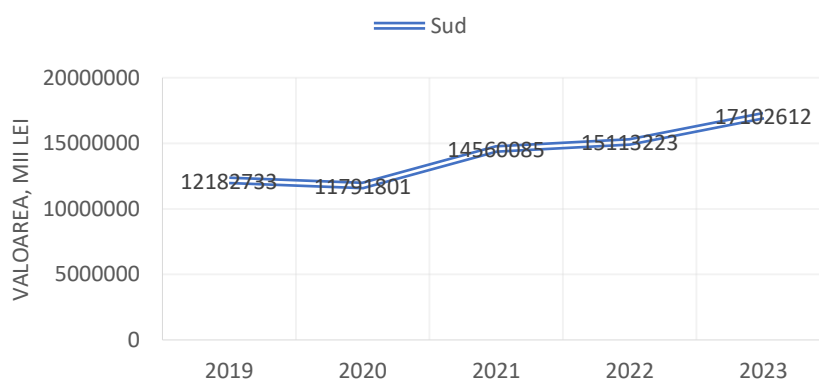
**PIBR/locuitor** a crescut de la 37,7 mii MDL în 2020 la 60,1 mii MDL în 2023, ceea ce reprezintă o majorare de aproximativ 59,4%. Cu toate acestea, ritmul de creștere rămâne modest comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare, RD Sud continuând să fie cea mai slab poziționată regiune din punct de vedere al performanței economice. Acest fapt denotă necesitatea unor investiții suplimentare în regiune pentru a stimula creșterea economică și a reduce decalajele față de celelalte regiuni de dezvoltare.

Analizând **structura PIB-ului regional** al RD Sud, acesta este dominat de activități economice precum:

- agricultură, silvicultură și pescuit (22,5%);
- tranzacții imobiliare (12,4%);
- învățământ (10,0%);
- comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor (7,6%);
- industria prelucrătoare (7,0%);
- sănătate și asistență socială (5,4%).

Prin urmare, se evidențiază faptul că structura PIB-ului RD Sud în 2023 este caracterizată printr-o dependență ridicată de sectorul agricol și o orientare semnificativă către servicii, în timp ce sectorul industrial are o pondere relativ mai redusă

**Figura 2.2 Dinamica VAB pentru RD Sud, 2019-2023**



*Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS*

Ce ține de **Valoarea Adăugată Brută Total din PIBR pe activități economice** pentru RD Sud, dacă în 2019 regiunea înregistra 6,8% din total VAB pe țară, atunci în 2023 aceasta a atins echivalentul a 6,5% din total VAB, spre deosebire de RD mun. Chișinău – 61,2%, RD Centru – 15%, RD Nord – 14,9% și RD UTA Găgăuzia – 2,4%.

La nivel de **ocupare a forței de muncă**, rata în Regiunea Sud este de doar 35,3% în anul 2025, cu 4,9 puncte procentuale mai puțin decât media națională. De asemenea, rata de ocupare în rândul bărbaților depășește cu 5,3 puncte procentuale rata de ocupare în rândul femeilor – 32,8%. Cea mai mare valoare în rândul categoriilor de vârstă se atribuie persoanelor cu vârsta cuprinsă între 45-54 ani, inclusiv femei, iar în rândul bărbaților vârsta este de 25-34 ani.

În anul 2025, Regiunea Sud înregistrează cea mai mică rată de **șomaj** dintre toate regiunile – 1,9%, cu 1,9 puncte procentuale mai puțin decât media națională. Pe criterii de gen, cel mai înalt nivel al șomajului se atestă în rândul femeilor, fiind cele mai vulnerabile – 2,3%, pe când în rândul bărbaților rata este de 1,4%. Cea mai mare valoare în rândul categoriilor de vârstă se atribuie persoanelor apte de muncă cu vârsta cuprinsă între 55-64 ani, atât femei, cât și bărbați.

Astfel, analiza indicatorilor pieței muncii arată că Regiunea Sud se confruntă cu o participare redusă a populației la activitatea economică comparativ cu media națională, situație determinată de factori precum migrația forței de muncă, oportunități economice limitate și structura economică a regiunii.

Analiza situației socio-economice a RD Sud în baza indicatorilor principali de dezvoltare, relevă evoluții diferite ale acestora, având la bază factori demografici, geografici și economici.

**Tabelul 2.1: Dinamica evoluției principalilor indicatori de dezvoltare ai RD Sud și ponderea RD Sud la nivel național în perioada 2020-2024, % (inclusiv pe criterii de gen și mediu de reședință)**

Indicatori	Rata de creștere, 2024/2020, %		Ponderea RD Sud la nivel național, %		
	RM	RD Sud	2020	2024	Evoluția pe perioade (Δ în puncte procentuale)
Populația cu reședința obișnuită	-8,3 B: -10,5 F: -6,4 U: -3,5 R: -11,7	-11,4 B: -14,1 F: -8,8 U: -7,3 R: -12,7	13,8 B: 14,1 F: 13,6 U: 8,3 R: 17,7	13,4 B: 13,5 F: 13,2 U: 7,9 R: 17,5	-0,4 -0,6 -0,4 -0,4 -0,2
Număr de agenți economici	+18,4	+31,2	5,5	6,1	+0,6
Venituri din vânzări	+75,1	+83,7	3,0	3,1	+0,1
Număr de salariați	+0,3 B: -0,1 F: +0,7	-0,1 B: -0,1 F: 0	9,2 B: 8,8 F: 9,6	9,2 B: 8,8 F: 9,5	0 B: 0 F: -0,1
Salariul mediu lunar (brut)	+76,1 B: +79,2 F: +73,1	+75,9 B: +78,8 F: +73,3	77,4 B: 72,7 F: 82,4	77,3 B: 72,6 F: 82,5	-0,1 B: -0,1 F: +0,1
Investiții în active imobilizate	+39,9	+87,9	5,2	7,0	+1,8
Valoarea producției industriale (livrate)	+44,9	+77,6	4,2	5,2	+1,0
Valoarea lucrărilor de construcții	+32,2	+113,3	4,6	7,5	+2,9

*Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS*

Conform datelor statistice oficiale, în perioada 2020-2024 se înregistrează o scădere pronunțată a **populației cu reședință obișnuită**, -11,4%, depășind media națională. Subsecvent, s-a diminuat și ponderea regiunii în numărul total al populației țării (-0,4 puncte procentuale). Acest proces este înregistrat în special în mediul rural și în rândul bărbaților, fiind condiționat de diverse probleme cum ar fi migrația, îmbătrânirea sau scăderea naturală.

Pe de altă parte, RD Sud înregistrează o dezvoltare antreprenorială mai rapidă comparativ cu performanțele atinse la nivel național, totodată înregistrându-se o evoluție de +0,6 puncte procentuale în anul 2024 comparativ cu 2020 în rândul numărului de **agenți economici**.

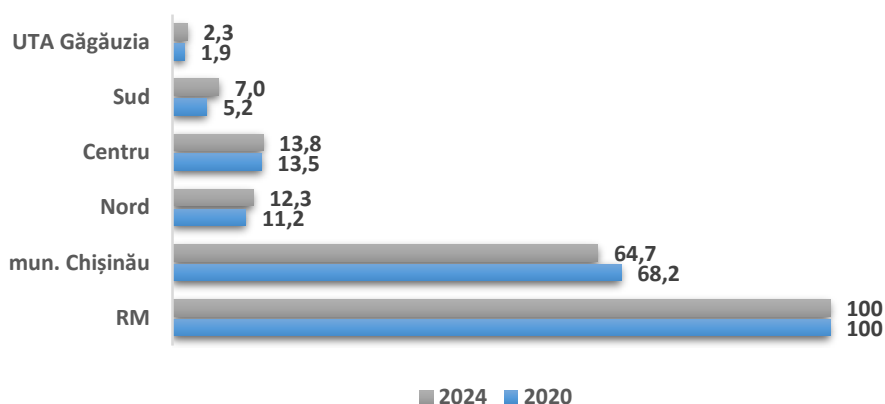
Activitatea economică în creștere a regiunii o demonstrează și **veniturile din vânzări** înregistrate în anul 2024, fapt ce denotă dinamismul economic crescut comparativ cu media pe țară. Astfel, întreprinderile din regiune contribuie cu 3,1% la volumul total al venitului din vânzări înregistrat la nivel național, o evoluție de +0,1 puncte procentuale.

La nivel de număr mediu de **salariați**, în perioada 2020-2024, RD Sud a înregistrat o scădere nesemnificativă de -0,1 %, comparativ cu creșterea de +0,3 % la nivel național. Această situație arată discrepante de gen neesențiale: numărul de salariați bărbați a scăzut cu - 0,1 %, în timp ce cel al femeilor nu s-a modificat. Ponderea RD Sud în totalul salariaților din țară s-a menținut relativ constantă, cu o ușoară scădere în rândul femeilor salariat, -0,1 puncte procentuale.

La capitolul **venituri salariale**, RD Sud se situează sub media națională, înregistrând nivelul de 77,3% în anul 2024, comparativ cu 77,4% în anul 2020, cu -0,1 puncte procentuale mai puțin. În acest context, a scăzut și venitul bărbaților salariat, -0,1 puncte procentuale, performanță ușor în creștere fiind înregistrată în rândul femeilor salariat, +0,1 puncte procentuale.

**Investițiile în active imobilizate** înregistrează un ritm dublu de creștere comparativ cu nivelul național, de la 1.577,8 milioane lei în anul 2020 la 2.965,1 milioane lei în anul 2024. Această creștere este una semnificativă, inclusiv în raport cu celelalte regiuni de dezvoltare, reflectând o tendință pozitivă în atragerea și valorificarea capitalului fix în regiune, cu accent pe consolidarea infrastructurii economice și sociale.

**Figura 2.3 Ponderea volumului investițiilor în active imobilizate pe regiuni de dezvoltare, anii 2024/2020**



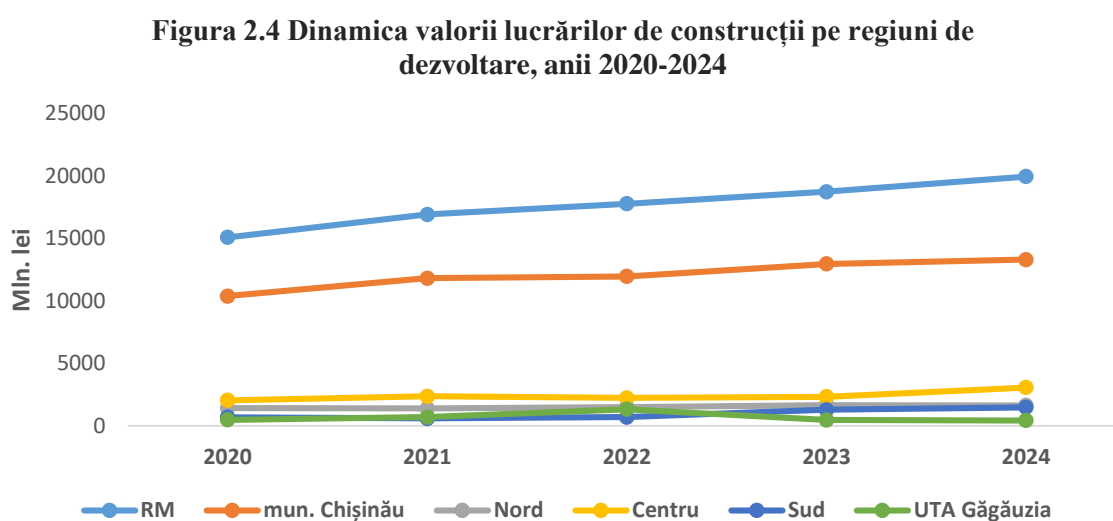
*Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS*

Ponderea RD Sud în totalul investițiilor în active imobilizate la nivel național a crescut de la 5,2% în 2020 la 7,0% în 2024, ceea ce reprezintă o majorare de +1,8 puncte procentuale. Aceasta constituie cea

mai bună performanță înregistrată în comparație cu celelalte regiuni de dezvoltare, confirmând tendința de convergență și intensificare a procesului investițional la nivel regional.

În ceea ce privește **producția industrială livrată**, datele evidențiază o accelerare puternică la nivel național cu +45%, atingând 82,56 miliarde lei în 2024. RD Sud a înregistrat cel mai înalt ritm de creștere +77,6% comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare, demonstrând un dinamism industrial semnificativ. Cu toate acestea, structura teritorială a producției rămâne concentrată, RD mun. Chișinău generând peste 50% din valoarea totală, fiind urmată de RD Nord, RD Centru, RD Sud și RD UTA Găgăuzia. Creșterea ponderii RD Sud cu +1 punct procentual în perioada 2020–2024 indică însă o ușoară reechilibrare regională și o tendință de reducere graduală a disparităților.

**Valoarea lucrărilor de construcții** a înregistrat cea mai mare creștere dintre indicatori, de 3,5 ori mai mult față de țară, respectiv RD Sud a evoluat cu +2,85 puncte procentuale în perioada anilor 2020-2024.



*Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS*

Astfel, sectorul construcțiilor în RD Sud reprezintă un motor important al creșterii economice regionale, în contextul în care regiunea înregistrează cele mai mari progrese, fiind urmată de RD Centru cu o pondere peste media națională.

Deși RD Sud prezintă o dinamică economică pozitivă, cu ritmuri de creștere superioare mediei naționale la capitolul construcții, investiții, industrie și antreprenoriat, totuși declinul demografic și scăderea numărului de salariați reprezintă riscuri majore care pot limita sustenabilitatea acestor evoluții. Însă, aceste provocări de ordin social nu împiedică valorificarea tuturor oportunităților de dezvoltare întru asigurarea ascensiunii socio-economice durabile și competitive a regiunii și creșterii calității vieții tuturor locuitorilor săi, considerați grup țintă al programului, ținând cont inclusiv de nevoile specifice ale grupurilor vulnerabile, precum femeile, copiii, persoanele cu dizabilități și în etate.

## 2.2. Dezvoltarea centrelor urbane

RD Sud deține un grad de urbanizare relativ scăzut comparativ cu celelalte regiuni de dezvoltare ale țării, astfel încât în anul 2024 circa 26% din numărul total al populației regiunii sunt rezidenți ai centrelor urbane.

Reieșind din potențialul demografic și economic, cele 11 orașe din regiune pot fi grupate în următoarele categorii:

- municipii (peste 20000 locuitori): Cahul;
- orașe – centre raionale relativ mai mari (peste 15 mii locuitori): Taraclia, Căușeni;
- orașe – centre raionale medii (10-15 mii locuitori): NA
- orașe – centre raionale relativ mai mici (sub 10 mii locuitori): Leova, Cimișlia, Basarabeasca, Ștefan Vodă, Cantemir;
- orașe fără statut de centre raionale: Tvardița, Căinari, Iargara.

Totodată, potrivit Legii nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova, localitățile urbane în regiuni sunt ierarhizate pe ranguri, în funcție de o serie de indicatori cantitativi și calitativi prestabiliți.

Astfel, RD Sud deține localități urbane de:

- rangul II - Cahul;
- rangul III - Basarabeasca, Cantemir, Căinari, Căușeni, Cimișlia, Iargara, Leova, Ștefan Vodă, Taraclia, Tvardița.

Ținând cont de potențialul economic, poziționarea geografică, conectivitatea regională și capacitatea administrativă a orașelor, municipiul Cahul a fost declarat de jure, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 916/2020 cu privire la aprobarea Programului național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027, ca **pol de creștere** cu potențial de a deveni pol de creștere regional, atractiv pentru locuitori, antreprenori și vizitatori, care să stimuleze investițiile, să creeze locuri de muncă și să contribuie la dezvoltarea economică a zonelor teritoriale adiacente.

Pentru a asigura implementarea Programului, administrația publică locală, prin decizia Consiliului municipal nr. 8/18 din 16.07.2021, a constituit Unitatea de Implementare a Programului cu atribuții de atragere a investițiilor și de stimulare a dezvoltării regionale prin implementarea de proiecte strategice. Prin urmare, în perioada anilor 2022-2025, mun. Cahul a beneficiat de investiții din programele cu finanțare atât națională, cât și externă în valoare de 332,4 mln. MDL ([conform raportului de progres PNDOPC 2021-2027, anul 2025](#)).

Evaluarea intermediară a implementării Programului relevă faptul că eforturile organizatorice și financiare depuse de municipiul Cahul și de partenerii de dezvoltare au condus la progrese sesizabile în cadrul primei etape de implementare. Aceste eforturi au avut un impact pozitiv, contribuind la o îmbunătățire a indicatorilor privind gradul de conformitate al orașului beneficiar față de criteriile minime necesare pentru a obține statutul de pol de creștere. Astfel, **gradul mediu de conformitate al municipiului Cahul a crescut de la 47% la 65%, depășind media națională**. Această creștere reflectă impactul pozitiv al intervențiilor și implicarea activă a autorității locale și a partenerilor de dezvoltare, chiar și în condiții financiare dificile.

Totuși, mun. Cahul continuă să se confrunte cu multiple provocări de ordin social, economic și de mediu.

Rolul dominant al municipiului în structura demografică regională se evidențiază prin concentrarea a circa 26,3% (2024) din populația urbană a regiunii.

**Tabelul 2.2: Evoluția demografică a mun. Cahul – pol de creștere, mii persoane**

Municipiu	Populația cu reședință obișnuită, 2020	Populația cu reședință obișnuită, 2024	2024/2020
Cahul	24,2	22,1	91%

*Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS (datele la începutul anului)*

Însă, rolul strategic al municipiului de a acționa ca nod de polarizare a dezvoltării economice regionale este subminat, în contextul aprofundării tendințelor demografice negative.

Aceste dezechilibre sunt condiționate și de nivelul salariului mediu brut al municipiului - 8750 lei (2024), ceea ce constituie cca. 63% din media națională. Discrepanța dată indică un nivel salarial semnificativ sub media pe țară, reflectând un grad mai redus de dezvoltare economică, productivitate și atractivitate investițională comparativ cu centrele economice majore ale țării. Numărul locurilor de muncă existente sunt limitate, municipiul nefiind capabil să absoarbă excesul de forță de muncă din zonele rurale proxime.

Capacitatea fiscală a bugetului local, la fel, este scăzută, în 2024 atingând valoarea de 4604 lei, ceea ce constituie 70% din nivelul capacității municipiului Chișinău.

În acest context, sunt necesare eforturi susținute și consistente de creștere economică și de asigurare a serviciilor sociale de calitate, astfel încât municipiul să poată prelua, într-o proporție adecvată, fluxurile de migrație internă rural-urban și să se consolideze în calitate de centru urban capabil să acționeze ca pol de dezvoltare regională.

Sunt necesare investiții suplimentare pentru a îmbunătăți mobilitatea și calitatea infrastructurii de acces și a legăturilor acestora cu zonele înconjurătoare prin dezvoltarea transportului public urban. Dezvoltarea și echiparea infrastructurilor și serviciilor de suport economic pentru creșterea competitivității economice și dezvoltarea durabilă reprezintă, la fel, una din priorități pentru perioada următoare. Totodată, sunt necesare intervenții suplimentare pentru a dezvolta infrastructura spațiilor publice și a spori atractivitatea municipiului.

În ansamblu, aceste intervenții vor contribui direct la crearea de condiții atractive pentru locuitori și investitori, astfel se va reduce migrația din oraș către alte regiuni sau în străinătate.

O altă provocare a RD Sud în domeniul dezvoltării urbane ține de fragilitatea **orașelor mici**, care de-a lungul anilor se confruntă cu o accentuată ruralizare a stilului de viață și o scădere pronunțată a numărului populației, cele mai afectate fiind orașele Căușeni, Ștefan Vodă și Basarabeasca, care, conform datelor oferite de BNS, au pierdut circa 8-10% din populație numai în ultimii 5 ani.

Dezindustrializarea acestor orașe mici a amplificat problemele structurale, decalajul față de orașele mari continuând să crească. Reziliența acestor orașe depinde exclusiv de capacitatea de a atrage investiții, de a se reinventa prin turism, servicii etc. Sunt necesare intervenții suplimentare orientate către dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare și a celei productive în cadrul infrastructurii de sprijinire a afacerilor, pentru a stimula activitățile economice și a spori competitivitatea.

Totuși, orașe precum Căușeni, Leova, Cimișlia, Ștefan Vodă înregistrează un potențial sporit de dezvoltare socio-economică, mizând în mare parte pe asistența financiară oferită de autoritățile publice centrale, dar și de către partenerii externi de dezvoltare.

Pentru a depăși situațiile de criză și a asigura performanță socială și economică, administrația publică locală a aplicat inclusiv abordarea de revitalizare urbană, elaborând Programe de revitalizare urbană,

un instrument al politicii naționale de dezvoltare urbană care le permite să atragă investiții majore în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii urbane, îmbunătățirea accesibilității și a serviciilor sociale, sprijinirea mediului de afaceri în vederea consolidării rolului acestora în calitate de motoare de creștere a competitivității regionale.

Astfel, la moment, orașele Cimișlia, Leova, Ștefan Vodă dețin PRU valide, mun. Cahul se află la etapa de evaluare, iar orașul Căușeni este la etapa de elaborare a unui nou Program.

Prin urmare, orașele sunt încurajate să aplice acest instrument în conformitate cu reglementările naționale, astfel încât inițiativele strategice orientate către facilitarea diversificării funcționale să fie fundamentate.

### 2.3. Analiza provocărilor și oportunităților de relansare economică a RD Sud

RD Sud se confruntă cu provocări semnificative legate de dezvoltarea economică, migrația forței de muncă, declinul demografic și infrastructura deficitară, toate acestea având un impact semnificativ asupra capacității regiunii de a se dezvolta pe termen lung. Optarea pentru activități economice bazate pe diferite forme de inovare poate avea un efect transformator asupra regiunii, ajutând-o să devină mai rezilientă, mai puțin dependentă de industriile tradiționale și pregătită pentru schimbări economice.

Astfel, pentru a stimula antreprenoriatul local și a diversifica economia regională, și totodată, a face regiunea mai atractivă pentru investitori și industrii moderne, în anul 2024 a fost elaborat Studiul de specializare inteligentă pentru Regiunea de Dezvoltare Sud a Republicii Moldova, în cadrul căruia au fost identificate domeniile și nișele prioritare cu potențial pentru specializare inteligentă.

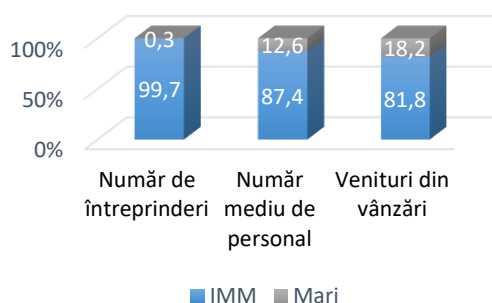
Figura 2.5 Domeniile și nișele cu potențial pentru specializare inteligentă în RD Sud



Sursa: <https://www.adrsud.md/public/files/22122024-Studiu-Specializare-Inteligenta-RDSud42e3f.pdf>

Pentru promovarea și susținerea dezvoltării sectoarelor cu potențial de specializare inteligentă identificate, RD Sud dispune, într-o anumită măsură, de infrastructura de suport necesară desfășurării activităților de inovare, cercetare-dezvoltare și de producție, care este esențială pentru accelerarea dezvoltării durabile a economiei regionale și crearea de locuri de muncă bine plătite, ceea va contribui la reducerea sărăciei și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor.

**Figura 2.6 Indicatorii de performanță a activității întreprinderilor în RD Sud, 2024**



IMM-urile reprezintă motorul principal al creșterii economice în regiune, prin generarea valorii adăugate, crearea a numeroase locuri de muncă, stimularea inovației, a concurenței și a dezvoltării locale și regionale.

În 2024, IMM-urile contribuie cu aproximativ 87% la ocuparea forței de muncă în RD Sud și generează circa 82% din veniturile din vânzări la nivel regional.

*Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS*

Totodată, se denotă un nivel scăzut de cultură antreprenorială reflectat prin densitatea joasă a întreprinderilor în regiune – 13 IMM/1000 locuitori în anul 2024, RD Sud clasându-se pe ultimul loc dintre regiunile de dezvoltare, în contextul în care media națională este de 28,3 IMM-uri.

Pentru o creștere economică sustenabilă, este necesară și creșterea productivității, în situația în care valoarea medie a productivității muncii în IMM-uri, calculată prin venitul din vânzări per angajat este de 607,8 mii lei, comparativ cu valoarea medie a productivității muncii în întreprinderile mari, care atinge cifra de 939 mii lei în anul 2024. Diferența mare de productivitate denotă limitarea capitalului și a tehnologiilor performante pentru IMM-uri, inclusiv specializări mai reduse, implicând generând dezechilibre salariale între firmele mari și mici.

Astfel, în perioada 2020-2024, se atestă o creștere a numărului de întreprinderi cu 31,21%, în special în rândul întreprinderilor micro din RD Sud, această situație fiind determinată de o serie de factori obiectivi, cum ar fi condiții mai lejere de înregistrare și funcționare, inclusiv financiar-fiscale.

Creșterea numărului agenților economici a determinat, însă, o scădere a numărului de angajări în activitatea agenților economici cu aproximativ -3,5%, fapt ce demonstrează performanțele slabe ale regiunii la acest capitol.

**Tabelul 2.3: Nr. de întreprinderi înregistrate pe activități economice în RD Sud, anii 2020-2024**

	2020	2021	2022	2023	2024
<b>RD Sud, total pe activități</b>	<b>3 220</b>	<b>3 392</b>	<b>3 618</b>	<b>3703</b>	<b>4225</b>
A Agricultură, silvicultură și pescuit	689	754	809	848	948
B Industria extractivă	3	4	5	6	7
C Industria prelucrătoare	315	308	323	304	340
D Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	11	13	20	23	48
E Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	95	97	92	91	96
F Construcții	175	180	185	184	210
G Comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	1 104	1 169	1 227	1 231	1388
H Transport și depozitare	180	188	207	226	256
I Activități de cazare și alimentație publică	86	98	110	111	151
J Informații și comunicații	47	55	64	78	97

K Activități financiare și asigurări	35	31	29	28	29
L Tranzacții imobiliare	135	132	143	140	147
M Activități profesionale, științifice și tehnice	101	108	130	137	160
N Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	54	60	63	78	95
O Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii	1	1	1	1	1
P Învățământ	27	28	31	27	33
Q Sănătate și asistență socială	101	108	109	110	110
R Artă, activități de recreere și de agrement	12	12	13	16	24
S Alte activități de servicii	49	46	57	64	85

*Sursa: Calculele autorilor în baza datelor BNS*

Analiza detaliată a distribuției întreprinderilor pe sectoare scoate în evidență următoarele:

- Cel mai mare număr de întreprinderi din regiune este concentrat pe activități precum: comerțul cu ridicata și amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor (32,9%), agricultură, silvicultură și pescuit (22,4%), urmat de industria prelucrătoare (8%) și transport și depozitare (6,1%);
- Circa 27,4% din totalul întreprinderilor din RD Sud sunt concentrate în raionul Cahul, urmat de Căușeni, Ștefan Vodă și Cimișlia;
- Circa 48,5% din totalul întreprinderilor din sectorul comerțului cu ridicata și cu amănuntul activează în raioanele Cahul și Căușeni;
- Aproximativ 76,2% din numărul total al întreprinderilor din sectorul agricol activează pe teritoriul raioanelor Cahul, Căușeni, Ștefan Vodă, Cimișlia și Cantemir;
- Cel mai mare număr de întreprinderi din sectorul industriei prelucrătoare, circa 64,4%, activează în raioanele Cahul, Căușeni și Cimișlia;
- Aproximativ 53,9% din numărul total al întreprinderilor din sectorul transport și depozitare își desfășoară activitatea în raioanele Căușeni și Cahul.

Prin urmare, se atestă un număr limitat de sectoare economice cheie cu impact major asupra economiei regionale, dar și o concentrare pe anumite raioane din regiune. Astfel, structura economică regională evidențiază predominanța activităților comerciale și agricole, precum și polarizarea teritorială a mediului antreprenorial.

Distribuția populației pe ramuri ale economiei regionale relevă faptul că cea mai mare parte a personalului ocupat este concentrat în sectorul agricultură, silvicultură și pescuit, circa 25,8% din totalul de personal, însă se înregistrează o ușoară diminuare a numărului populației active în acest domeniu în perioada 2021-2024 (-6.7 puncte procentuale).

Aceeași tendință este raportată și în domeniul comerțului cu ridicata și cu amănuntul, în anul 2024 fiind înregistrată o ușoară creștere, atingând o pondere de 18,2% din totalul personalului angajat în activități economice.

În sectorul industriei prelucrătoare se înregistrează o scădere lentă a personalului angajat în perioada anilor 2020-2024, atingând valoarea de -7 puncte procentuale în anul 2024 comparativ cu anul 2020, fiind antrenați circa 16,6% persoane din numărul total per regiune în anul 2024.

O importanță strategică o au și întreprinderile inovatoare în regiune. Cert este faptul că în perioada anilor 2020-2024 nu se atestă o majorare a numărului, acesta fiind constant - 28 de întreprinderi inovatoare, dintre care 18 întreprinderi inovatoare de procese și 10 întreprinderi inovatoare de produse și procese.

Conform datelor oferite de BNS, cele mai multe întreprinderi inovatoare activează în domeniul industriei prelucrătoare, cu accent pe industria alimentară. De asemenea, sunt înregistrate întreprinderi și în domeniul producției și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat; distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare; comerț cu ridicata, cu excepția comerțului cu autovehicule și motocicletele; transport și depozitare.

Această dependență de agricultură evidențiază caracterul preponderent rural al regiunii, dar și vulnerabilitatea acesteia la schimbările economice și climatice. Per ansamblu, sunt necesare oportunități de dezvoltare în diversificarea sectorului industrial, creșterea valorii adăugate în agricultură și dezvoltarea infrastructurii logistice și a lanțurilor integrate de producție cu accent pe inovare și tehnologizare, în special în contextul dezvoltării infrastructurii și a stimulării investițiilor în tehnologii avansate.

**Clusterizarea** are, de asemenea, un potențial rol de instrument major în transformarea sistemică a aglomerațiilor economice. Aceasta susține re-specializarea și re-tehnologizarea întregului lanț valoric, asigurând nu doar supraviețuirea, ci și succesul pe termen lung al ecosistemului economic.

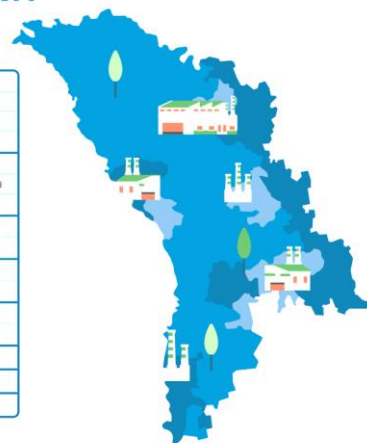
RD Sud se remarcă printr-un număr atractiv de clustere - 9, primordial axate pe sectoare cheie cum ar fi industria alimentară și turismul, cu inițiative notabile în raionul Cahul, dar și alte micro-zone ale regiunii.

Figura 2.7

#### HARTA CLUSTERELOR DIN REPUBLICA MOLDOVA SUSȚINUTE DE PNUD ȘI PARTENERII SĂI

<b>Turism</b>	VIA Cahul Dealurile Măgurii Inima Nistrului Riviera Nistrului	Cahul Ungheni Dubăsari-Criuleni Dubăsari
<b>Horticultură</b>	Herbafruct Nistrul de Jos Fruit Export Hub	Nisporeni Căușeni, Ștefan Vodă, Grigoriopol, Slobozia, Tighina Șoldănești, Camenca
<b>Apicultură</b>	Clusterul Apicol Trade Honey Group	Cahul Căușeni, Slobozia, Grigoriopol, Basarabeasca
<b>Zootehnie</b>	Bacii Sudului Clusterul ovi-caprin	Cahul Cimișlia-Basarabeasca
<b>Viticultură</b>	Clusterul Struguri de Masă Golden Grapes Logistics	Cahul Căușeni, Ștefan Vodă, Grigoriopol, Slobozia
<b>Vinificație</b>	Clusterul Vinificație	Cahul
<b>Mobilă</b>	Clusterul Mobilier	Ungheni
<b>Pomușoare</b>	Clusterul Bacifere	Ungheni

Buget total: 4,8 milioane USD alocate de PNUD și partenerii săi.



Sursa: <https://www.undp.org/ro/moldova/blog/toate-drumurile-economice-duc-la-clustere>

Acestea nu doar că sporesc competitivitatea, dar contribuie semnificativ la crearea și menținerea locurilor de muncă decente, ceea ce înseamnă mai multe contribuții la buget, respectiv servicii esențiale de calitate pentru oameni.

Intensificarea concurenței pe piață determină întreprinderile să își sporească nivelul de competitivitate, ceea ce ar trebui să devină un obiectiv strategic esențial pentru stimularea inovării în cadrul firmelor.

**Centrul de Inovare și Excelență în domeniul IT "INOTEK"** este un centru situat în incinta Centrului universitar „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul. Centrul "INOTEK" oferă acces la

tehnologii și instrumente digitale moderne, precum și programe de formare, diversificând astfel oportunitățile pentru comunitatea locală. Dotat cu echipamente de ultimă generație, centrul este adaptat pentru a susține educația și antreprenoriatul într-un mediu tehnologic avansat.

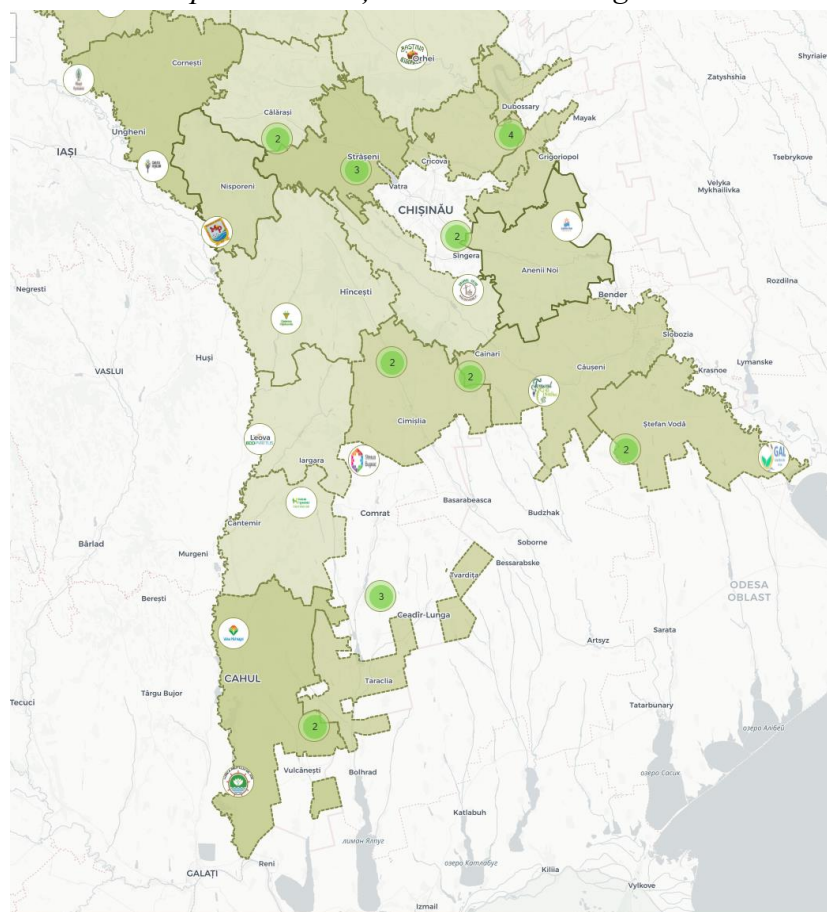
În cadrul centrului sunt introduse o varietate de inițiative, inclusiv cursuri orientate spre dezvoltarea competențelor necesare meseriilor viitorului. Până în prezent, aproximativ 124 de antreprenori au beneficiat deja de programele oferite de INOTEK.

**Grupurile de Acțiune Locală** sunt actorii cheie ai Abordării LEADER în Republica Moldova, ce înseamnă legături între acțiuni pentru dezvoltarea economiei rurale. Membrii GAL sunt organizațiile, instituțiile, liderii locali – reprezentanți ai sectorului public, antreprenorial și civic, care gestionează împreună procesele de dezvoltare locală.

În RD Sud sunt active 16 GAL-uri, în care sunt implicate 174 de unități administrativ-teritoriale ce includ 237 de localități. Chiar dacă GAL-urile se află la diferite etape de dezvoltare, acestea implementează proiecte, scopul cărui este de a sprijini dezvoltarea locală, în special dezvoltarea economică în baza resurselor locale, pentru redescoperirea potențialului regiunii.

Aceste facilități contribuie semnificativ la sporirea atractivității regiunii atât pentru investitori internaționali, cât și pentru antreprenorii locali interesați în dezvoltarea unor produse cu valoare adăugată mare, orientate către export. Prin integrarea unor servicii moderne și a unei infrastructuri adecvate, aceste structuri susțin competitivitatea economică regională și atrag companii care doresc să profite de oportunitățile oferite în piața internațională, contribuind astfel la creșterea economică sustenabilă și la diversificarea bazei de afaceri locale.

*Figura 2.8 Harta Grupurilor de Acțiune Locală din Regiunea de Dezvoltare Sud*



*Sursa: Moldova Leader IT Soft*

**Zonele economice libere** au fost create în scopul accelerării dezvoltării social-economice a anumitor teritorii și a economiei naționale în ansamblu prin atragerea investițiilor autohtone și străine, implementarea tehnicii și tehnologiilor moderne, dezvoltarea producției orientate spre export, aplicarea experienței avansate din domeniul producției și a managementului, și crearea locurilor de muncă.

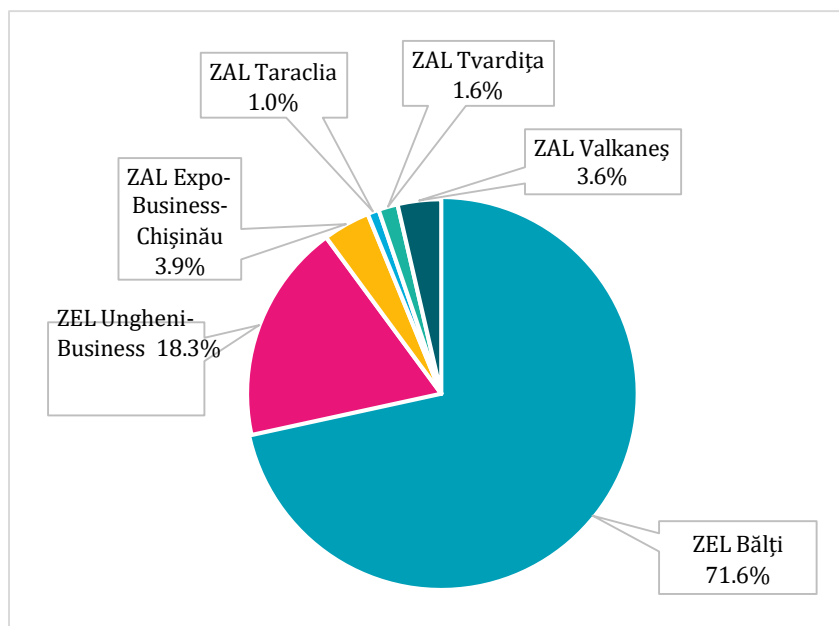
În anul 2024 în RD Sud sunt înregistrate:

- 2 Zone ale Antreprenoriatului Liber: ZAL Tvardița și ZAL PP Taraclia, dotate cu toate rețelele ingineresti de utilități publice;
- 5 sub-ZEL-uri administrate de ZEL Bălți: sub-ZEL Cahul (2 terenuri distincte); sub-ZEL Cimișlia, sub-ZEL Căușeni și sub-ZEL Ștefan Vodă, dintre care sub-ZEL Căușeni este conectată integral la structura de acces și utilități publice, sub-ZEL Ștefan Vodă și sub-ZEL Cahul (1 teren distinct) este conectat parțial, iar sub-ZEL Cimișlia nu este conectată la structura de acces și utilități publice.

Totodată, Guvernul, în cadrul ședinței din 11 februarie 2026, a aprobat hotărârea cu privire la dizolvarea (lichidarea) Întreprinderii de Stat Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardița”.

Astfel, până la moment s-a reușit de a atrage investitori străini doar pe teritoriul ZAL Tvardița, ZAL Taraclia, sub-ZEL Cahul, sub-ZEL Ștefan Vodă și sub-ZEL Căușeni. Aceasta se datorează, în principal, lipsei conectării la toate utilitățile necesare, dar și incertitudinile în rândul investitorilor create de războiul din Ucraina.

**Figura 2.9 Structura numărului de angajați ai rezidenților pe zonele economice libere, anul 2024**



**Sursa:** [Raport privind activitatea Zonelor economice libere în anul 2024](#)

Respectiv, din numărul total al angajaților zonelor economice libere înregistrați în 2024, ZAL Tvardița deține 230 persoane, ZAL Taraclia 137 persoane și ZEL Bălți 10203 persoane.

Valoarea totală a investițiilor realizate în cadrul zonelor libere pe parcursul anului 2024 este de circa 32,4 mil. USD, iar cele mai multe investiții au fost realizate în cadrul ZEL Bălți.

Majorări ale veniturii de vânzări ale producției industriale în cadrul zonelor economice libere în anul de gestiune 2024, comparativ cu anul 2023, au fost înregistrate de ZAL PP „Taraclia” - cu 18,7 % și

ZEL „ Bălți” - cu 8,3 %. Totodată, ZAL „Tvardița” a înregistrat o descreștere sub acest aspect - cu 16,2 %.

Chiar dacă activitatea de bază a rezidenților zonelor economice libere este concentrată pe producerea producției industriale, totuși producția industrială exportată peste hotare nu înregistrează progrese semnificative. La capitolul activitate comercială externă se remarcă ZAL Tvardița, rezultatele venitului din vânzări al rezidenților aceștia care desfășoară activitate comercială externă a crescut de circa trei ori, de la 2,5 mil. MDL în anul 2023 până la 6,8 mil. MDL în anul 2024.

Rezultatele obținute de către rezidenții ZEL-urilor în anul 2024 denotă faptul că, contribuția zonelor economice libere la dezvoltarea economiei naționale este una importantă, contribuind atât la crearea locurilor de muncă, cât și la dezvoltarea economică a regiunilor țării.

Existența **Parcurilor Industriale** pe teritoriul regiunii, de asemenea, reprezintă un avantaj: PI Cahul și PI Cimișlia dețin în mare parte acces la rețelele de utilități, cel din urmă reușind să atragă 3 investitori locali, ceea ce denotă un potențial în creștere pentru dezvoltarea sectorului industrial în această zonă.

O prioritate pentru RD Sud o are și **Parcul de Business al Portului Internațional Liber Giurgiulești**, destinat întreprinderilor de producere, orientate spre export, care pe lângă facilitățile vamale și fiscale beneficiază de proximitatea imediată a infrastructurii portuare din Giurgiulești și accesul direct la Uniunea Europeană. Parcul de business a fost creat și este în prezent administrat de SRL „Danube Logistics” în cadrul portului Giurgiulești.

**Incubatoarele de afaceri**, de asemenea, au un rol important în sistemul regional de dezvoltare economică și inovațională. Rezidenții acestora beneficiază de suport consultativ, asistență profesională, tehnică și administrativă în inițierea și dezvoltarea afacerilor.

În RDS la moment activează 4 incubatoare de afaceri:

**Tabelul 2.4: Gradul de ocupare în incubatoarele de afaceri din RD Sud**

Incubatorul		Gradul de ocupare Companii					Gradul de ocupare Locuri de muncă					
		2021	2022	2023	2024	2025		2021	2022	2023	2024	2025
IA Leova	Nr. rezidenți activi	22	Rata actuală de ocupare			76-100%	Durata medie de incubare a firmelor					3-5 ani
	Nr. total companii rezidente	20	22	21	22	22	Nr. total locuri de muncă	28	31	34	32	35
	Nr. companii nou intrate	4	3	5	4	3	Nr. locuri noi de muncă	7	5	4	4	5
	Nr. companii absolvente	4	2	4	4	2	Nr. femei/bărbați angajate/ți	18/10	20/11	22/12	22/10	23/12
IA Ștefan Vodă	Nr. rezidenți activi	23	Rata actuală de ocupare			76-100%	Durata medie de incubare a firmelor					3-5 ani
	Nr. total companii rezidente	25	25	26	24	24	Nr. total locuri de muncă	55	61	78	82	75
	Nr. companii nou intrate	10	5	8	5	6	Nr. locuri noi de muncă	13	17	9	11	13
	Nr. companii absolvente	6	4	9	7	6	Nr. femei/bărbați angajate/ți	30/25	30/31	39/39	43/39	24/51

<b>IA Cimișlia</b>	<b>Nr. rezidenți activi</b>	<b>17</b>	<b>Rata actuală de ocupare</b>			<b>76-100%</b>	<b>Durata medie de incubare a firmelor</b>					<b>3-5 ani</b>
	Nr. total companii rezidente	15	16	17	17	17	Nr. total locuri de muncă	50	50	45	60	55
	Nr. companii nou intrate	3	2	2	2	2	Nr. locuri noi de muncă	10	15	10	20	15
	Nr. companii absolvente	3	3	2	2	2	Nr. femei/bărbați angajați/ți	30/20	30/20	25/20	35/25	30/25
<b>IA Cahul</b>	<b>Nr. rezidenți activi</b>	<b>24</b>	<b>Rata actuală de ocupare</b>			<b>76-100%</b>	<b>Durata medie de incubare a firmelor</b>					<b>3-5 ani</b>
	Nr. total companii rezidente	21	21	21	19	22	Nr. total locuri de muncă	98	110	100	98	120
	Nr. companii nou intrate	3	3	6	5	12	Nr. locuri noi de muncă	18	12	15	9	22
	Nr. companii absolvente	2	8	8	7	11	Nr. femei/bărbați angajați/ți	42/56	26/84	40/60	36/62	55/65

**Sursa: Incubatoarele de afaceri din RD Sud**

Astfel, incubatoarele de afaceri înregistrează performanțe înalte în susținerea antreprenorilor. Domeniile principale ale firmelor incubate sunt IT și servicii digitale, industrii creative, turism și servicii conexe, producție și prelucrare, agroindustrie, energie și mediu, servicii de frumusețe, servicii juridice și financiar-contabile, servicii de predare a limbilor străine.

Prin urmare, RD Sud atestă o dinamică relativ mai inferioară în dezvoltare față de celelalte regiuni de dezvoltare, însă deține potențial de relansare economică bazată pe eficiență în vederea creșterii competitivității și avansării integrării în lanțurile valorice globale și atenuării impactului rămânerii în urmă în ceea ce privește adaptarea la noile tehnologii. Sunt necesare investiții majore atât în infrastructura tehnico-edilitară, cât și în infrastructura de suport în afaceri.

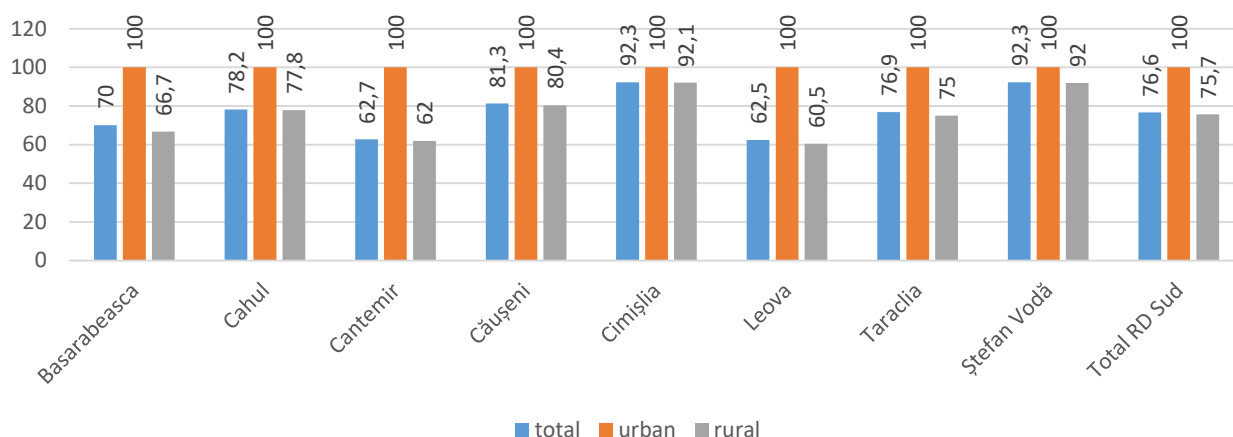
Totodată, sunt necesare intervenții sistemice și o coordonare eficientă la toate nivelurile pentru a susține activitatea economică a întreprinderilor cu accent deosebit pe inovare, iar colaborarea între mediul privat și cel de cercetare este primordială în contextul dezvoltării soluțiilor inovative și transformărilor digitale, astfel încât să existe un sistem funcțional de corelare a cererii și ofertei pieței.

#### **2.4. Dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare de bază în regiune, inclusiv în profil teritorial**

RD Sud se remarcă printre regiunile cu un nivel mediu de conectare a localităților la serviciul public de alimentare cu apă. În ultimii ani, au fost implementate inițiative esențiale atât din mijloacele FNDRL, cât și a partenerilor de dezvoltare pentru îmbunătățirea accesului populației la apă. Măsurile au vizat atât reabilitarea și extinderea infrastructurii, cât și a calității serviciilor furnizate.

În anul 2024, acces la **sistemele publice de alimentare cu apă** au 76,6% din totalul localităților din regiune, depășind media națională cu 11%. Toate localitățile urbane dețin acces la sistemele publice de apeduct, în timp ce localitățile rurale au o rată de acces mai scăzută, cea mai precară situație fiind atestată în raioanele Leova, Cantemir și Basarabeasca.

Figura 2.9 Rata de acces a localităților la sistemul public de alimentare cu apă în RD Sud, 2024



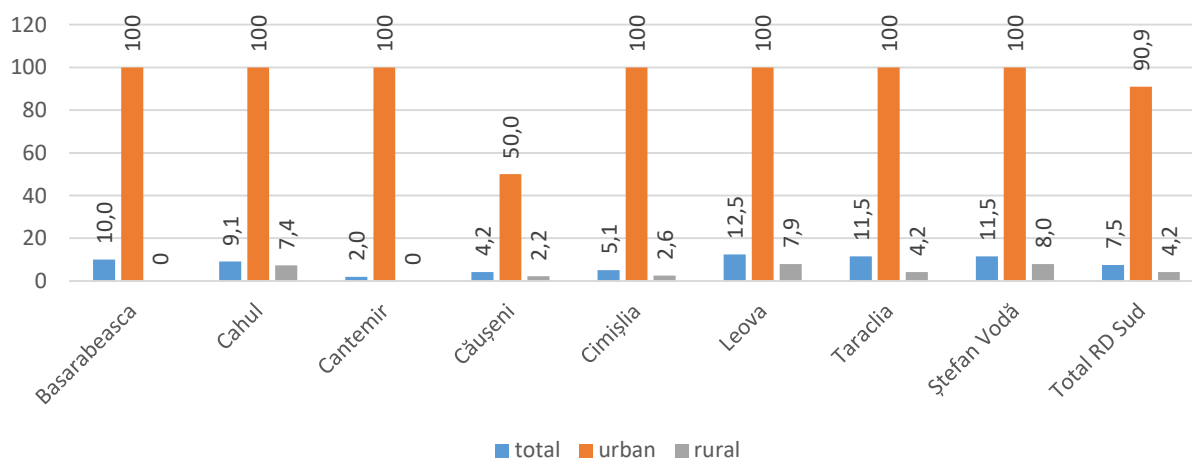
Sursa de date, [Calculule autorilor în baza datelor BNS](#)

Cu toate acestea, sunt necesare intervenții susținute pentru a asigura accesul tuturor localităților din regiune la sistemele de apeduct, dar și de a reabilita și extinde rețelele din unele localități, inclusiv urban, în contextul în care există infrastructură cu un grad avansat de uzură.

Nivelul de dezvoltare a **sistemelor de canalizare** centralizate este mult mai mic comparativ cu sistemele de alimentare cu apă. Localitățile din RD Sud au cea mai mică rată de acces la sistemele publice de canalizare, fiind precedată doar de RD Nord, respectiv cu 2,4% mai puțin decât media națională.

Cea mai mare pondere a localităților cu acces la sistemele publice de canalizare este înregistrată în raioanele Leova, Taraclia, Ștefan Vodă, Basarabeasca și Cahul, depășind limita înregistrată la nivel național de 9,0% în anul 2024.

Figura 2.10 Rata de acces a localităților la sistemul public de canalizare în RD Sud, 2024



Sursa de date, [Calculule autorilor în baza datelor BNS](#)

Astfel, se atestă o discrepanță considerabilă în profilul teritorial. Localitățile rurale din raioanele Basarabeasca și Cantemir nu au deloc acces la sistemele publice de canalizare, pe când localitățile urbane au acces în proporție de 90,9%. Stațiile de pompare și de epurare a apelor uzate rămân

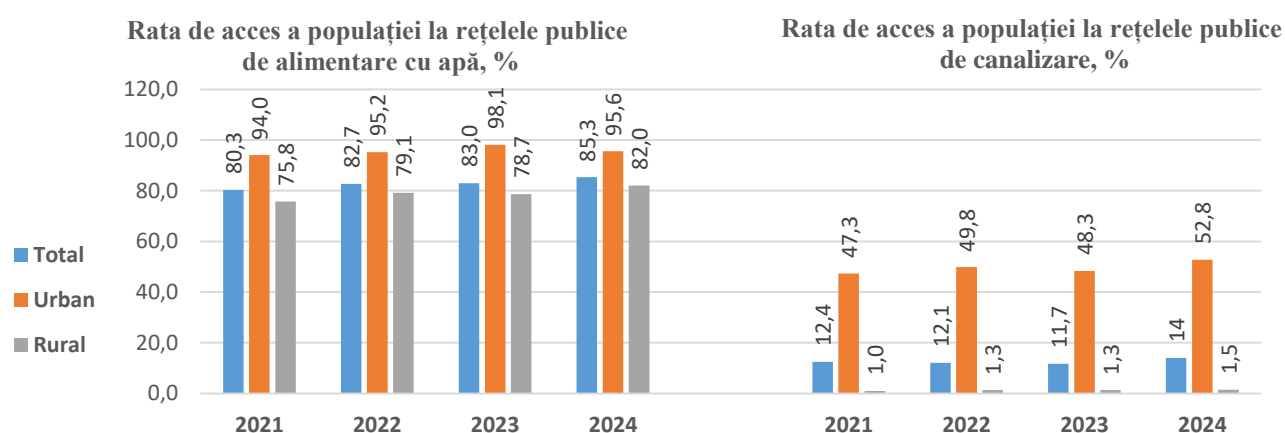
insuficiente sau necesită modernizări, fapt ce demonstrează necesitatea dezvoltării și extinderii serviciilor de canalizare, inclusiv spre localități rurale.

Ponderea populației conectate în Regiunea Sud la servicii centralizate de alimentare cu apă în 2024 constituie 85,3%, înregistrând o creștere cu 5 puncte procentuale în raport cu anul 2021.

Rata de acces a populației la serviciul de canalizare este însă mult mai mică, înregistrându-se o creștere ne semnificativă de 0,5 puncte procentuale.

Astfel, se constată că canalizarea este mult mai slab dezvoltată decât rețelele de apă, iar mediul rural este sever defavorizat, ceea ce se răsfrânge direct asupra calității vieții tuturor categoriilor de cetățeni, în mod special femeile, fetele și persoanele în situație vulnerabilă. Investițiile viitoare ar trebui să vizeze prioritar extinderea rețelelor de canalizare, în special în mediul rural.

**Figura. 2.11 Populația conectată la serviciul public de AAC în Regiunea Sud, 2021-2024**



*Sursa de date, BNS, Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice (CBGC)*

Conform țințelor stabilite în Strategia națională de dezvoltare (SND) „Moldova Europeană 2030”, pentru anul de referință 2025, ponderea populației RM cu acces la surse de alimentare cu apă în totalul populației este de 90%, respectiv datele oferite de BNS denotă că în Regiunea Sud se investește preponderent în acest sector, astfel încât ODD 6 „Apă curată și igienă” să fie atins – 85% în anul 2024.

Ce ține de sectorul de canalizare, situația este precară în contextul în care doar 14% din populație are acces la serviciul public de canalizare, ținta stabilită în SND pentru anul 2025 fiind de 50%.

Prin urmare, creșterea alocărilor de resurse în proiecte de infrastructură capabile să sporească potențialul socio-economic regional și să interconecteze localități prin cooperarea inter-comunitară dintre APL-uri în corespundere cu politica națională de regionalizare a serviciilor, va contribui în mod cert la sporirea accesului populației în întregime la elementele de infrastructură ce definesc calitatea vieții, implicit vor contribui la reducerea poluării mediului înconjurător.

Actualmente, în regiune a fost înregistrată o singură asociație de dezvoltare intercomunitară ADI Cahul, astfel fiind marcat un pas semnificativ pentru facilitarea colaborării între localități în realizarea proiectelor comune de dezvoltare regională, dar și în gestionarea serviciilor publice cu impact durabil asupra calității vieții cetățenilor.

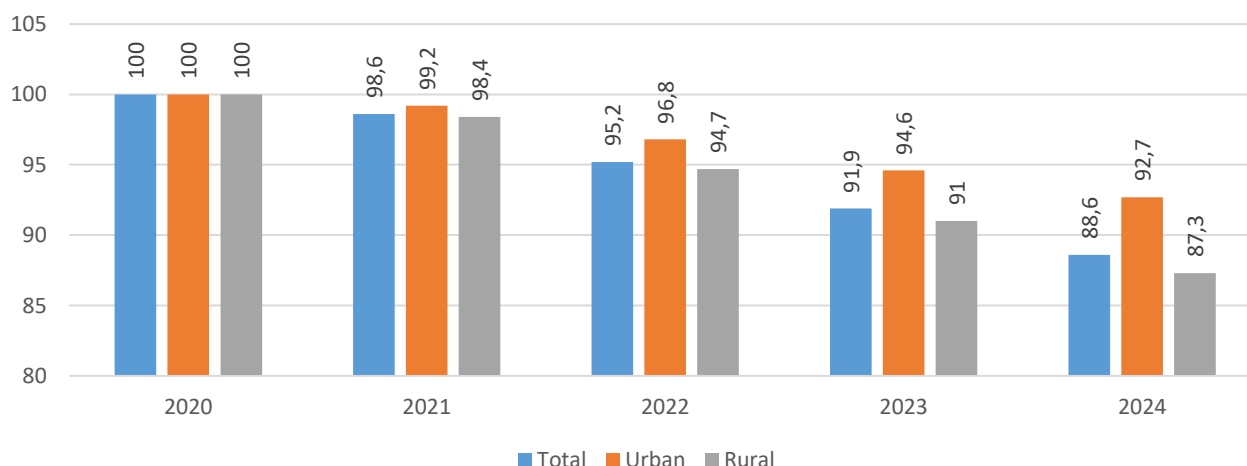
## 2.5. Dezvoltarea interacțiunii urban-rural

Cu o pondere de 74% a populației rurale în anul 2024, RD Sud își păstrează în continuare caracterul predominant rural. Acest fapt reprezintă o provocare majoră în vederea atenuării disparităților între localitățile rurale și cele urbane, manifestate prin diferențe semnificative care afectează direct coeziunea regiunii, fiind vizibile atât în declinul demografic și economic, cât și în limitarea accesului cetățenilor la serviciile publice de bază.

Densitatea populației RD Sud în anul 2024 este de 43,9 locuitori per km<sup>2</sup>, în timp ce media pe țară este de 79 locuitori. Raioanele care înregistrează cea mai mare densitate sunt Basarabeasca (55) și Cahul (48,2), spre deosebire de Cantemir (39,6) și Cimișlia (34,4) unde densitatea e mult sub media la nivel de regiune.

Analizând evoluția populației pe medii de reședință în perioada 2020-2024, se constată că cea mai negativă evoluție este înregistrată la nivel de localități rurale (-12,7 puncte procentuale) spre deosebire de mediul urban (-7,3 puncte procentuale).

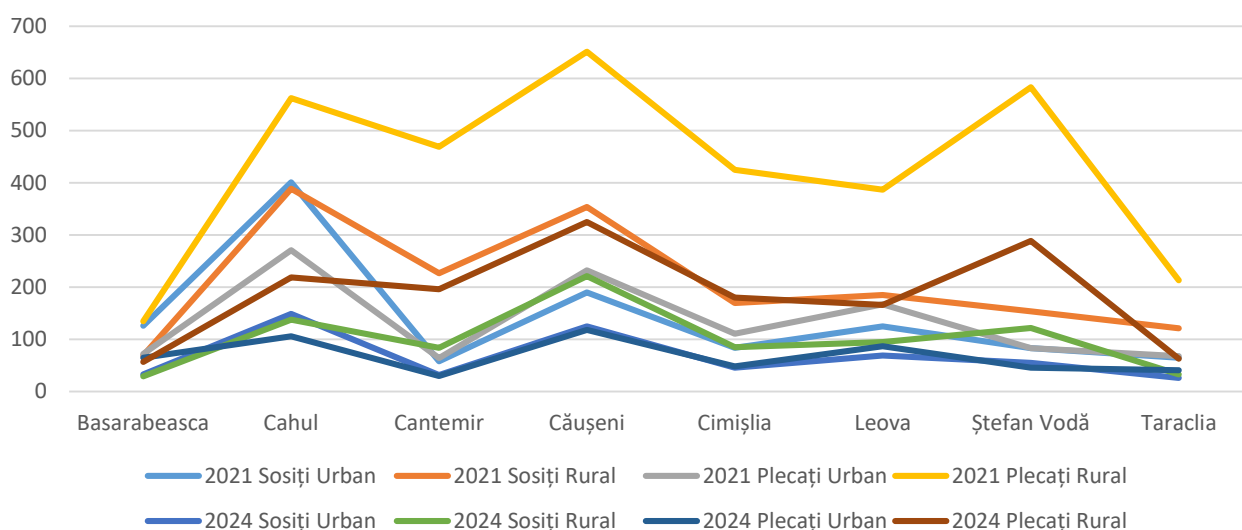
**Figura 2.12 Rata de creștere a populației pe medii de reședință în RD Sud, 2020-2024 raportat la 2020 (%)**



[Calculule autorilor în baza datelor BNS](#)

Astfel, conform datelor statistice prezentate de BNS, migrația internă înregistrează valori negative pentru toate raioanele, cu un accent mai pronunțat în mediul rural. Cele mai afectate raioane din regiune sunt Căușeni, Ștefan Vodă, Cahul, Leova, Cimișlia și Cantemir, unde populația activă a emigrat în număr semnificativ.

**Figura 2.13 Migrația internă a populației pe medii de reședință și raioane în RD Sud, (nr.)**



Calculule autorilor în baza datelor BNS

Tendința dată este determinată de dezechilibrele persistente în distribuția oportunităților economice și sociale, accentuate de factori structurali precum îmbătrânirea populației rurale, dependența excesivă de sectorul agricol, dar și infrastructura deficitară.

Acest fapt diminuează capacitatea de dezvoltare economică pe termen lung a regiunii, fiind afectate nu doar sectoarele economice de bază, precum agricultura, dar se pune presiune și pe sistemele de educație, sănătate și asistență socială. În acest context, este necesară o abordare multidimensională pentru a atrage tinerii înapoi în regiune, a sprijini natalitatea și a stimula investițiile economice locale pentru a stopa acest declin demografic.

Ce ține de integrarea economică, se atestă un model de dezvoltare bazat pe polarizare. Orașele reușesc să atragă mai multe investiții și să ofere servicii pentru zona lor de influență rurală. Astfel, persistă tendința de emigrare a populației către orașe, în special în rândul tinerilor, justificată prin lipsa locurilor de muncă.

Cel mai mare număr de întreprinderi este localizat în mediul urban, fapt datorat în mare parte infrastructurii de afaceri funcționale existente, dar și a infrastructurii de utilități. Respectiv, zonele rurale se caracterizează printr-o densitate redusă a întreprinderilor, activitatea economică fiind predominant susținută de microîntreprinderi, activități de subzistență sau sectoare cu valoare adăugată scăzută cum ar fi agricultura și comerțul de bază.

Starea infrastructurii tehnico-edilitare variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale, fapt ce creează impedimente în accesul populației la serviciile esențiale, dar și limitează posibilitățile de dezvoltare ale zonelor rurale chiar dacă tendințele înregistrate sunt optimiste, inclusiv ce ține de dotarea fondului locativ cu apeduct și canalizare care este în creștere constantă, atât la nivel total, cât și separat în mediul urban și rural.

**Tabel 2.5 Dotarea fondului locativ în RD Sud, în % față de suprafața totală (2022-2024)**

RD Sud	Fondul locativ					
	apeducte			canalizare		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
<i>total</i>	65,1	67,3	68,2	59,2	61,4	62,3
<i>urban</i>	88,8	88,8	88,9	72,5	72,7	72,8
<i>rural</i>	54,9	58,0	59,2	53,5	56,5	57,7

*Sursa de date, BNS*

Datele BNS pentru anul 2024 subliniază acest dezechilibru astfel încât rata de conectare a populației la rețeaua publică de alimentare cu apă în zonele rurale constituie 82%, comparativ cu 95,6% în localitățile urbane.

Discrepanțe dintre mediul urban și rural persistă și mai mult la nivel de rată de conectare a populației la rețeaua publică de canalizare, unde doar 1,5% din populația rurală are acces la sistem, comparativ cu 52,8% în mediul urban. Astfel, rețelele de canalizare rămân limitate în majoritatea localităților, iar accesul și calitatea serviciilor sunt influențate de investiții, densitatea populației și capacitatea administrativă locală.

În acest context, cooperarea intercomunitară și regionalizarea serviciilor devin soluții strategice obligatorii pentru a asigura o dezvoltare echitabilă și sinergică a tuturor localităților.

Asigurarea accesului populației la servicii de iluminat stradal, la fel reprezintă o provocare pentru unele localități, însă, în acest sens, guvernul intervine cu finanțare pentru a susține astfel de măsuri investiționale și anume în cadrul programelor de dezvoltare locală „Satul European” finanțate din mijloacele FNDRL.

De asemenea, mun. Cahul în calitate de oraș-pol de creștere își îmbunătățește acest serviciu pe întreg teritoriul orașului prin intermediul unui proiect investițional major finanțat din sursele FNDRL – „Finalizarea sistemului de iluminat public stradal pe tot teritoriul municipiului Cahul”.

Astfel, se pune un accent deosebit spre asigurarea securității în trafic și în locuri publice, inclusiv spre reducerea riscurilor existente asupra sănătății și securității populației atât din mediul urban, cât și rural.

Ce ține de sistemul de gestionare a deșeurilor, BNS nu oferă date statistice. Însă, la nivel de politici acest sector urmează a fi supus unui proces complex de modernizare, finanțat prin proiecte internaționale pentru a alinia infrastructura la standardele Uniunii Europene.

Prin urmare, pentru a asigura sinergii de dezvoltare, un accent deosebit urmează a fi pus pe crearea unor legături funcționale care să permită localităților rurale să beneficieze de dinamismul economic al centrelor urbane, iar intervențiile urmează a fi susținute atât prin programe guvernamentale, contribuțiile autorităților publice locale, cât și cele de asistență externă.

### III. Obiectivele programului

Întru realizarea viziunii strategice de dezvoltare regională, la nivelul RD Sud au fost identificate trei obiective generale în corespundere cu direcțiile strategice stabilite în SNDR 2022-2028, adaptate la necesitățile și specificul regiunii, inclusiv perioada de implementarea a POR.

**Tabelul 3.1: Prezentarea schematică a viziunii și obiectivelor strategice stabilite la nivelul RD Sud**

<b>Viziunea strategică</b>		
<b>Sprijinirea creșterii competitivității și dezvoltării durabile a Regiunii de Dezvoltare Sud, ajustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor</b>		
<b>Obiectiv General 1</b>	<b>Obiectiv General 2</b>	<b>Obiectiv General 3</b>
<b>Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a Regiunii de Dezvoltare Sud</b>	<b>Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii</b>	<b>Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de implementare a politicii de dezvoltare regională</b>
<b>Direcții prioritare</b> 1.1. Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității RD Sud 1.2. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în RD Sud 1.3. Promovarea specializării inteligente în RD Sud 1.4. Cooperarea regională și transfrontalieră	<b>Direcții prioritare</b> 2.1. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază la nivelul RD Sud 2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri 2.3. Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor	<b>Direcții prioritare</b> 3.1. Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională 3.2. Suport în consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională 3.3. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională

#### **Obiectiv General 1: Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a Regiunii de Dezvoltare Sud**

RD Sud se confruntă cu un nivel scăzut de competitivitate, fiind marcată de un dezechilibru major în raport cu alte regiuni de dezvoltare. În prezent, capitala concentrează grosul investițiilor și al forței de muncă calificate, generând circa 61% din PIB-ul național, fapt ce adâncește disparitățile regionale.

Performanța economică lentă a regiunii este cauzată de factori critici diverși, cum ar fi: dinamica investițională și antreprenorială redusă, predominanța, în mare parte, a activităților economice cu profitabilitate scăzută, infrastructura precară și accesul limitat la servicii moderne, lipsa locurilor de

muncă atractive, îmbătrânirea forței de muncă în raport cu tendințele în creștere de emigrare a populației active către capitală sau peste hotare.

Creșterea competitivității regiunii de dezvoltare poate fi asigurată prin diminuarea disparităților teritoriale și de gen, oferind acces egal tuturor categoriilor de cetățeni la servicii publice și infrastructură calitativă, cu accent pe dezvoltarea social-economică a orașelor, centre urbane în care se produce cea mai mare parte a activităților economice, înregistrându-se cele mai mari creșteri ale productivității și în care se creează cele mai multe dintre locurile de muncă noi. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în regiune, inclusiv cu accent pe stimularea specializării inteligente în baza avantajelor competitive pe care regiunea le deține, reprezintă, la fel, o prioritate de dezvoltare regională pentru următoarea perioadă.

### **1.1. Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității RD Sud**

Rolul orașelor în evoluția social-economică a regiunii este unul determinant și de importanță majoră. Intervențiile aferente acestei direcții prioritare vor fi axate pe următoarele două măsuri:

- Dezvoltarea municipiului Cahul ca pol de creștere regională;
- Revitalizarea economică și socială a orașelor mici și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice.

#### **Dezvoltarea orașelor-poli de creștere din RD Sud**

Pentru a răspunde provocărilor aferente discrepanțelor teritoriale și a submina creșterea decalajelor regionale în dezvoltarea țării, a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.916/2020 [Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027](#), în calitate de document de politici pe termen mediu. Scopul Programului este de a susține accelerarea dezvoltării socio-economice a șase municipii – centre regionale în Republica Moldova, în vederea transformării acestora în poli de creștere, capabili să susțină difuzarea dezvoltării în zonele rurale proxime. Implementarea efectivă a acestuia are la bază următoarele direcții:

- Îmbunătățirea mobilității și calității infrastructurii de acces și a legăturilor acestora cu zonele înconjurătoare;
- Dezvoltarea și echiparea infrastructurilor și serviciilor de suport economic pentru a stimula competitivitatea;
- Revitalizarea urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice;
- Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și a rețelelor de utilități publice.

În RD Sud, municipiul Cahul a fost identificat ca oraș regional, capabil să acționeze în calitate de pol de creștere și este susținut în procesul de dezvoltare. Acțiunile propuse pentru susținerea dezvoltării orașului sunt orientate către îmbunătățirea accesului echitabil la infrastructură, servicii și oportunități socio-economice, luând în considerare nevoile specifice ale grupurilor vulnerabile, femei, copii, persoane cu dizabilități și în etate. Respectiv, implementarea proiectelor de investiții va respecta principiul „Nimeni nu este lăsat în urmă”, parte esențială a Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030.

Aceste intervenții implică, în mod evident, costuri financiare semnificative, care depășesc cu mult capacitatea bugetelor locale și, prin urmare, nu pot fi realizate fără un sprijin substanțial din partea autorităților publice centrale și a partenerilor de dezvoltare. Totodată, pentru a asigura continuitatea și succesul programului este necesar de a fi identificate surse alternative de finanțare, cum ar fi creditele suverane sau parteneriatele public-private.

## **Revitalizarea economică și socială a orașelor mici din RD Sud și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice**

Orașele mici reprezintă motoarele economiei, având un rol foarte important de deservire economică, socială, culturală și educațională a localităților rurale proxime. Acestea asigură locuri de muncă și servicii, deținând și rolul de catalizatoare ale inovării. Cu toate acestea, orașele manifestă o serie de probleme socio-economice permanente cum ar fi șomajul, segregarea, infrastructura învechită sau lipsa acesteia, precum și presiuni puternice asupra mediului.

Principalii factori de criză sunt deosebit de prezenți în cartierele sau zonele defavorizate, iar decalajul dintre zonele orașelor poate fi înlăturat prin procesul de revitalizare urbană, un instrument european ce contribuie la îmbunătățirea zonelor urbane în condiție critică, care au nevoie de schimbări sociale, economice, arhitecturale, astfel încât acestea să devină reziliente și sustenabile.

Prin urmare, procesul de revitalizare urbană este susținut prin elaborarea Programelor de revitalizare urbană, documente strategice ce definesc acțiunile și soluțiile asupra unei zone urbane, în funcție de necesitățile existente, inclusiv:

- Amenajarea zonelor de agrement/parcuri/alei/spații publice;
- Amenajarea stațiilor/parcărilor;
- Construcția/reabilitarea complexelor sportive multifuncționale, clădirilor publice;
- Reprofilarea și dezvoltarea unor centre de servicii, afaceri, cultură, comunicare/media, educație;
- Reabilitarea și asigurarea calității locuirii în cartierele constituite;
- Valorificarea, conservarea și protejarea fondului construit valoros și a peisajului cultural ca factor al dezvoltării și al identității teritoriale.

La nivelul RD Sud, la moment, doar orașele Cimișlia, Leova și Ștefan Vodă dețin Programe de revitalizare urbană valide, fiind eligibile pentru participare în cadrul apelurilor cu finanțare din mijloacele FNDRL. Municipiul Cahul este în proces de evaluare, iar orașul Căușeni este în proces de elaborare a unui nou PRU în conformitate cu reglementările naționale și cu principiile revitalizării.

### **1.2. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în RD Sud**

Dezvoltarea economiei regionale depinde fundamental de consolidarea abilităților antreprenoriale la nivel local. Crearea unui ecosistem favorabil va stimula sectorul privat, generând locuri de muncă bine plătite și înalt calificate, dar și o economie mai flexibilă, capabilă să absoarbă inovația și să reziste incertitudinii externe.

În acest context, eforturile se vor concentra pe îmbunătățirea mediului de afaceri, susținerea inițiativelor private și valorificarea potențialului turistic, asigurând astfel surse de venit durabile pentru cetățeni.

#### **Dezvoltarea mediului antreprenorial**

1. Facilitarea dezvoltării de abilități și competențe antreprenoriale în cadrul infrastructurilor de afaceri: programe de incubare, acceleratoare regionale, dezvoltarea de hub-uri de competențe în conformitate cu specializarea inteligentă a regiunii;

2. Programe regionale de formare profesională (continuă) și antreprenorială în conformitate cu specializarea inteligentă a regiunii;
3. Proiecte de sprijin al inovării pentru mediu privat;
4. Organizarea și facilitarea diverselor activități de promovare a regiunii: forumuri economice, conferințe, mese rotunde, festivaluri specializate etc.

### **Sporirea atractivității turistice**

1. Crearea, reabilitarea și extinderea infrastructurii de agrement;
2. Reabilitarea și modernizarea drumurilor de acces și a infrastructurii aferente către obiectivele turistice de importanță regională și națională;
3. Amenajarea obiectivelor turistice naturale și antropice de utilitate publică.

### **1.3. Promovarea specializării inteligente în RD Sud**

Specializarea inteligentă reprezintă o metodologie modernă care sprijină regiunile să-și identifice și să-și dezvolte avantajele competitive unice, facilitând astfel tranziția către o economie bazată pe cunoaștere și inovare. În acest sens, regiunea a reușit să-și identifice domeniile și nișele cu potențial de specializare inteligentă prin elaborarea [Studiului de specializare inteligentă pentru RD Sud](#):

1. **Agro-industrie avansată:** lanțuri valorice agroalimentare tehnologizate și produse alimentare cu valoare adăugată înaltă; tehnologii avansate de producție a băuturilor: Smart beverages;
2. **Materiale și tehnologii avansate pentru construcții:** materiale și tehnologii inovative pentru construcții eficiente energetice; materiale ecologice pentru construcții obținute din resurse locale;
3. **Industrii bazate pe experiență:** servicii pentru turismul de nișă (gastronomic, vitivinicol, balnear, cultural); eco-turismul.

Acțiunile viitoare vor fi îndreptate spre susținerea activităților colaborative de cercetare, inovare și dezvoltare în baza domeniilor prioritare pentru specializare inteligentă identificate la nivel de RD Sud, cât și promovarea domeniilor respective în vederea creșterii competitivității și dezvoltării durabile a regiunii, transformând-o într-o economie mai rezilientă și mai inovatoare. Acest fapt urmează a fi susținut inclusiv prin intermediul celor 2 instituții de învățământ superior din regiune care dezvoltă activități de cercetare, precum și de către structurile de sprijin pentru mediul de afaceri.

### **1.4. Cooperarea regională și transfrontalieră**

Cooperarea la nivel transfrontalier și regional urmărește participarea regiunilor de dezvoltare din Republica Moldova, de comun cu alte țări și regiuni vizate în cadrul Strategiei Uniunii Europene pentru Regiunea Dunărea, în cadrul programelor transnaționale și transfrontaliere pentru a promova dezvoltarea socio-economică durabilă și implementarea proiectelor de interes comun.

Prin urmare, întru asigurarea unui proces de dezvoltare compatibil cu politicile europene, având în vedere angajamentele asumate de Republica Moldova cu referire la Acordul de Asociere Republica Moldova-Uniunea Europeană, la nivel regional ADR Sud participă în cadrul Grupului național de lucru pentru coordonarea implementării Programelor de cooperare transfrontalieră, transnațională și interregională: Programul Interreg NEXT Bazinul Mării Negre 2021-2027, Programul Interreg NEXT România-Republica Moldova 2021-2027, Programul Interreg Regiunea Dunărea 2021-2027, Programul Interreg Europe 2021-2027 și Programul Interreg URBACT 2021-2027.

De asemenea, stabilirea parteneriatelor cu entități similare europene și participarea în cadrul apelurilor de propuneri de proiecte aferente programelor de cooperare reprezintă o prioritate, deși orizontul de programare actual al programelor de cooperare Interreg se concentrează pe perioada 2021-2027. Aceste programe sprijină implementarea coerentă a politicilor și strategiilor de dezvoltare, facilitând colaborarea între regiuni și state, precum și obținerea unor rezultate concrete, sustenabile și cuantificabile. Pentru Republica Moldova, aceste programe sunt deosebit de relevante în contextul procesului de integrare europeană și al necesității de a reduce disparitățile regionale. Acest fapt va aduce beneficii tangibile cu accent pe transferul de know-how și bune practici din statele membre ale Uniunii Europene, sporind capacitatea instituțională și profesională, consolidarea cooperării internaționale și integrarea mai profundă a Republicii Moldova în spațiul european.

## **Obiectiv General 2: Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii**

RD Sud se confruntă cu probleme de coeziune teritorială, generate în principal de nivelul ridicat de ruralitate. Totodată, localitățile rurale în mare parte se caracterizează printr-o infrastructură învechită și printr-un nivel pronunțat de subdezvoltare economică. Decalajul dintre mediul urban și cel rural este accentuat de resursele financiare limitate și de capacitatea administrativă redusă a autorităților locale în raport cu necesitățile investiționale foarte mari.

De asemenea, fragmentarea administrativ-teritorială excesivă limitează capacitatea autorităților publice locale de a genera și implementa politici locale eficiente de dezvoltare, precum și de a asigura sustenabilitatea investițiilor. Prin urmare, realizarea acestui obiectiv vizează o dezvoltare echilibrată a întregii regiuni și reducerea disparităților existente la nivel intra-regional prin sprijinirea zonelor defavorizate cu accent pe asigurarea accesului populației, inclusiv a tuturor grupurilor vulnerabile la servicii publice calitative, cum ar fi: dezvoltarea și extinderea infrastructurii de alimentare cu apă și canalizare, promovarea ocupării și sprijinirea mobilității forței de muncă și sporirea eficienței energetice. Implementarea acestui obiectiv urmează a fi realizat inclusiv prin măsuri convergente altor documente de politici naționale.

Totodată, este important de menționat că, în prezent, o prioritate pentru Republica Moldova o constituie reforma administrativ-teritorială, care este planificată să fie adoptată și implementată în perioada imediat următoare. Odată cu punerea în aplicare a reformei, structura administrativ-teritorială a țării va fi modificată prin reorganizarea unităților administrative, având drept obiectiv asigurarea unei dezvoltări regionale mai echilibrate.

### **2.1. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază la nivelul RD Sud**

RD Sud continuă să înregistreze progrese majore la capitolul infrastructură de apă. Totuși, în multe localități calitatea apei din apeduct nu corespunde cerințelor normative față de apa potabilă. De asemenea, sistemele de canalizare și de tratare a apelor uzate rămân o provocare pentru regiune, în special în rândul localităților rurale.

Prin urmare, în vederea creșterii atractivității localităților și a condițiilor de viață a cetățenilor, este necesar a se depune eforturi susținute pentru îmbunătățirea infrastructurii de apă și canalizare prin:

1. Sprijinirea dezvoltării infrastructurii edilitare de bază (alimentarea cu apă, canalizare și tratarea apelor uzate), prin promovarea regionalizării și cooperării intercomunitare (intervenții pentru arii cu impact de minimum 20 mii locuitori);

2. Sprijinirea transformării graduale a operatorilor de utilități publice din orașele – centre raionale în operatori regionali care vor acoperi cu servicii și localitățile rurale proxime, aflate într-o rază de 5-30 km.

Prin urmare, este necesar de a fi conjugate eforturile tuturor actorilor implicați pentru sprijinirea dotării localităților rurale cu infrastructură edilitară de bază, astfel încât să devină posibilă atingerea țintelor fixate în documentele de planificare și de politici naționale.

## **2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri**

Crearea de noi structuri regionale și locale de sprijin pentru afaceri, modernizarea și extinderea celor existente reprezintă o prioritate strategică a RD Sud. Această inițiativă vizează stimularea investițiilor, generarea de locuri de muncă și impulsivarea creșterii economice sustenabile în întreaga regiune. Respectiv, un accent sporit se va pune pe următoarele intervenții:

1. Extinderea și diversificarea infrastructurii existente de sprijin pentru dezvoltarea afacerilor (incubatoare și acceleratoare de afaceri, centre de inovare tehnologică, centre de business, piețe regionale, hale de producție etc.);
2. Sprijinirea dotării cu infrastructură tehnico-edilitară a Parcurilor Industriale/sub-Zonelor Economice Libere/ Platformelor Industriale Multifuncționale pentru valorificarea oportunităților investiționale.

## **2.3. Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor**

Schimbările climatice reprezintă o vulnerabilitate majoră pentru regiune, iar specificul predominant rural al acesteia transformă schimbările climatice dintr-o problemă de mediu într-o amenințare directă la adresa securității economice și a coeziunii sociale rurale. În acest sens, vor fi depuse eforturi susținute pentru realizarea următoarelor intervenții:

1. Sprijinirea tranziției la o economie circulară, pentru o mai bună valorificare a resurselor naturale și eficientizării activităților economice;
2. Îmbunătățirii eficienței energetice a clădirilor publice și creșterii ponderii energiei regenerabile, pentru reducerea emisiilor de CO<sub>2</sub>.

Aceste acțiuni vor contribui semnificativ la dezvoltarea unei regiuni mai prietenoase cu mediul. Totodată, această direcție are ca obiectiv creșterea gradului de conștientizare și promovarea beneficiilor utilizării energiei regenerabile în rândul autorităților publice și al comunităților locale.

## **Obiectiv General 3: Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de implementare a politicii de dezvoltare regională**

Acest obiectiv vizează îmbunătățirea managementului procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională pentru asigurarea unei abordări integrate de planificare, coordonare și evaluare a investițiilor publice sectoriale direcționate spre dezvoltarea regiunilor, cât și alinierea la acquis-ul Uniunii Europene.

În acest sens, intervențiile pentru următoarea perioadă vizează:

- Îmbunătățirea instrumentelor de monitorizare și evaluare a politicii și programelor de dezvoltare regională;
- Sprijinirea îmbunătățirii mecanismului de finanțare a proiectelor în domeniul dezvoltării regionale;
- Consolidarea capacităților actorilor regionali în domeniile aferente politicii de dezvoltare regională.

Este de menționat faptul că realizarea acestui obiectiv presupune aplicarea practică a abordării intersectoriale a politicii de dezvoltare regională, inclusiv intensificarea eforturilor și aprofundarea cooperării dintre toți actorii implicați în procesul de implementare a acesteia.

### **3.1. Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională**

Actualul cadru de implementare a politicii de dezvoltare regională demonstrează un nivel satisfăcător de funcționalitate și operabilitate în contextul în care au avut loc o serie de modificări pentru creșterea eficienței implementării acesteia. La nivel regional, cadrul instituțional pentru implementarea politicii de dezvoltare regională este constituit din Agenția de Dezvoltare Regională Sud și Consiliul Regional pentru Dezvoltare Sud.

În ceea ce privește Consiliul Regional, în anul 2024 acesta a fost reorganizat fiindu-i modificată componența în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 127/2008 cu privire la măsurile de realizare a Legii nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova. Totodată, a fost fortificat rolul acestei structuri cu drept decizional ce are drept scop central coordonarea și promovarea politicii de dezvoltare regională la nivel regional.

De asemenea, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 758/2024 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Sistemului informațional pentru gestionarea programelor și proiectelor de dezvoltare regională și locală (*SI GPPDRL*). Acest sistem reprezintă un instrument pentru gestionarea și evidența proiectelor de dezvoltare regională și locală și centralizează toate datele și informațiile referitoare la aceste proiecte într-o bază de date unică, oferind accesul la informații, atât agregate, cât și în detaliu, angajaților din cadrul MIDR, al ADR, al ONDRL, precum și al altor autorități publice implicate în procesul de planificare, implementare și monitorizare a proiectelor de dezvoltare regională și locală.

În acest sens, eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională la nivelul RD Sud urmează a fi asigurată prin:

1. Participarea la procesul de aliniere la acquis-ul Uniunii Europene în contextul Capitolului 22 „Politica regională și coordonarea instrumentelor structurale”;
2. Sprijinirea îmbunătățirii cadrului instituțional al politicii de dezvoltare regională, prin consolidarea capacității administrative a autorităților implicate, precum și prin stimularea cooperării interinstituționale și interregionale;
3. Eficientizarea procesului de monitorizare și evaluare a politicii și programelor de dezvoltare regională.

Intervențiile abordate vor susține cadrul de implementare a politicii de dezvoltare regională, fiind asigurate premisele necesare consolidării proceselor de planificare a resurselor.

### **3.2. Suport în consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională**

În contextul SNDR 2022-2028, urmează a fi abordate o serie de intervenții sistemice de consolidare a managementului financiar aferent politicii naționale de dezvoltare regională. Prin urmare, realizarea acestei direcții prioritare la nivel regional va fi axată pe:

1. Cartografierea anuală a proiectelor implementate în RD Sud cu suportul partenerilor de dezvoltare;
2. Atragerea investițiilor în regiune prin identificarea și aplicarea la diferite programe/proiecte naționale/externe cu excepția FNDRL și programele de cooperare Interreg;
3. Stabilirea și consolidarea parteneriatelor cu partenerii de dezvoltare.

Cartografierea inițiativelor implementate la nivel de regiuni va furniza o bază factuală pentru sinergizarea finanțărilor, dar și va facilita evaluarea progresului general la nivel de regiune pentru a asigura o planificare corectă și coerentă a investițiilor viitoare.

Totodată, Republica Moldova este asociată în prezent la o serie de programe sectoriale ale Uniunii Europene, care oferă oportunități directe pentru antreprenori, instituții publice, ONG-uri, cercetători cum ar fi: Programul Horizon Europe, LIFE, Programul UE privind piața unică, Programul COSME, Programul Europa Creativă, ERASMUS+ etc. Aceste programe susțin dezvoltarea economică, inovarea, protecția mediului, competitivitatea și consolidarea cooperării internaționale.

O oportunitate esențială este aplicarea la diverse apeluri lansate de către organizații naționale și ambasade/ organizații internaționale pentru a obține finanțare nerambursabilă și expertiză pentru proiecte cu impact social și economic.

### **3.3. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională**

Un element esențial pentru consolidarea politicii de dezvoltare regională îl constituie dezvoltarea capacităților instituționale și profesionale ale tuturor actorilor implicați la nivel regional și local. În acest context, intervențiile aferente acestei direcții prioritare vor fi orientate spre:

1. Identificarea necesităților de instruire ale actorilor implicați în dezvoltarea regională, în special ale autorităților publice locale (APL), membrilor CRD, specialiștilor din cadrul agenției de dezvoltare regională, precum și ale altor actori relevanți;
2. Facilitarea participării actorilor regionali la programe de formare și instruire profesională aferente politicii de dezvoltare regională;
3. Acordarea asistenței tehnice actorilor regionali din RD Sud în domenii aferente politicii de dezvoltare regională.

În contextul specific al Republicii Moldova, accesul la finanțare rămâne strâns legat de capacitatea administrațiilor publice locale de a elabora proiecte viabile, bine fundamentate și sustenabile. Nivelul încă insuficient de pregătire tehnică, resursele limitate și experiența redusă în gestionarea proiectelor complexe constituie bariere majore în valorificarea oportunităților de finanțare disponibile. Prin urmare, investițiile în dezvoltarea competențelor instituționale și umane reprezintă o condiție obligatorie pentru reducerea disparităților regionale și pentru asigurarea unei dezvoltări echilibrate și durabile.

#### IV. Indicatori de monitorizare

Obiective generale	Indicatori de impact	Valoarea de referință	Valoarea țintă, 2028
1: Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a RD Sud	✓ Creșterea ponderii PIBR al RD Sud	6,53%, a.2023	6,6%
2: Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii	✓ Creșterea ratei de ocupare a populației: <ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>Bărbați</i></li> <li>• <i>Femei</i></li> </ul> ✓ Accesul populației la rețele publice de alimentare cu apă <ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>urban</i></li> <li>• <i>rural</i></li> </ul> ✓ Accesul populației la rețele publice de canalizare <ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>urban</i></li> <li>• <i>rural</i></li> </ul>	34,8%, a.2024 <ul style="list-style-type: none"> <li>• 36,1%</li> <li>• 33,7%</li> </ul> 85,3%, a.2024 <ul style="list-style-type: none"> <li>• 96,5%</li> <li>• 82,0%</li> </ul> 14,0%, a.2024 <ul style="list-style-type: none"> <li>• 52,8%</li> <li>• 1,5%</li> </ul>	36% 37% 35%  87% 97% 84%  15% 55% 2%
3: Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de implementare a politicii de dezvoltare regională	✓ Creșterea coeficientului de implementare a proiectelor din DUP, în comparație cu ciclul precedent (2022-2024) ✓ Creșterea coeficientului de valorificare a resurselor planificate	63,1%, a.2024 5,72%, a.2025  99%, a.2025	40%  100%

Obiectiv general 1. Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a RD Sud			
Direcții prioritare	Indicator de rezultat	Valoarea de referință	Valoarea țintă 2028
1.1. Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității RD Sud	<b>Dezvoltarea mun. Cahul în calitate de oraș-pol de creștere regional</b> (în baza Programului Național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere în RM)		
	Drumuri locale asfaltate	34 km de drum asfaltați/reabilitați 60%, a.2024	Minimum 7 km de drumuri locale modernizate
	Dotarea serviciului local de transport public urban cu unități de transport noi	0, a.2025	Minimum 24 unități de transport noi
	Existența unei echipări minime cu infrastructură edilitară și socială (funcționarea de complexe sportive multifuncționale și zone de recreere de importanță regională)	0, a.2025	1 zonă de odihnă și agrement amenajată  1 complex sportiv multifuncțional modern de importanță regională
	Acoperire cu servicii calitative de iluminare nocturnă, %	85%, a.2025	100%
	Existența unei infrastructuri de suport pentru afaceri funcțională	0, a.2025	1 piață agroalimentară

			regională funcțională  1 subzona economică liberă din s. Crihana Veche dotată integral cu rețele ingineresti
	Existența unui Cămin studentesc reabilitat și funcțional	0, a.2025	1 clădire a căminului studentesc nr. 3 al Universității de Stat „Bogdan-Petriceicu Hasdeu” din Cahul reconstruită capital și funcțională
	Existența unui Centru civic revitalizat și dat în exploatare	Centrul civic reabilitat 50%, a.2025	Lucrările complexe de revitalizare urbană a centrului civic al municipiului Cahul finalizate 100% și date în exploatare
	Creșterea salariului mediu	8750 MDL 72% din media națională, a.2024	≥ media națională
1.2. Îmbunătățirea mediului antreprenorial în RD Sud	Creșterea PIB/locuitor în regiune (prețuri curente)	60,09 mii MDL, a. 2023	61 mii MDL
	Creșterea numărului de întreprinderi la 1000 locuitori în regiune	13 IMM/1000 locuitori, a.2024	16 IMM/1000 locuitori
	Creșterea ponderii producției industriale livrate la export	39,2%, a.2024	40%
1.3. Promovarea specializării inteligente în RD Sud	Nr. de parteneriate create/facilitate	2 a.2025	Minimum 1
	Nr. de evenimente organizate/facilitate	1 a.2025	Minimum 1
	Proiecte de cooperare legate de procese, produse, transfer de tehnologii noi cu implicarea IMM-urilor	0 a.2025	Minimum 1
1.4. Cooperarea regională și transfrontalieră	Nr. de parteneriate create cu entități similare UE	1 a.2025	1
	Nr. de proiecte de cooperare transnațională/ transfrontalieră/ interregională atrase	0 a.2025	1
<b>Obiectiv general 2. Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii</b>			
<b>Direcții prioritare</b>	<b>Indicator de rezultat</b>	<b>Valoarea de referință</b>	<b>Valoarea țintă 2028</b>
2.1. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-	Accesul populației la rețele publice de alimentare cu apă	85,3%, a.2024	87%

edilitare de bază la nivelul RD Sud	Accesul populației la rețele publice de canalizare	14,0%, a.2024	15%
	Gradul de micro-regionalizare a operatorilor regionali de AAC din orașele – centre raionale		
2.2. Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri	Creșterea ratei de ocupare în regiune	34,8%, a.2024	36%
	Creșterea nivelului salariului mediu în regiuni	10819,8 MDL, a.2024 10551,6 MDL a.2024 (Femei) 11135,3 MDL a.2024 (Bărbați)	≥ media națională
	Infrastructuri de sprijin a afacerilor modernizate	1 a.2025	Minimum 2
2.3. Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor	Clădiri publice cu eficiență energetică îmbunătățită, unități	2 a.2023	1
	Nr. de activități privind sporirea nivelului de conștientizare și de promovare a beneficiilor utilizării resurselor de energie regenerabilă și tranziției la o economie circulară	5 sesiuni de informare, a.2024	1
<b>Obiectiv general 3: Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de implementare a politicii de dezvoltare regională</b>			
<b>Direcții prioritare</b>	<b>Indicator de rezultat</b>	<b>Valoarea de referință</b>	<b>Valoarea țintă 2028</b>
3.1. Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională	Rata de participare a membrilor CRD Sud la ședințele CRD	67% a.2022-2025	Minimum 68%
	Rata de valorificare a mijloacelor financiare alocate din FNDRL și din surse externe	99% din suma alocată și precizată pe parcurs  146,6% din suma alocată inițial a.2022-2025	100%
	Nr. de proiecte implementate cu finanțare din FNDRL	3 a.2025	6
3.2. Suport în consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională	% de cofinanțare a proiectelor de dezvoltare regională (raportat la valoarea totală a proiectelor)	14,09% a.2022-2025	10%
	% entităților de drept privat în rândul aplicanților și a partenerilor în implementarea proiectelor de dezvoltare regională		
	Nr. de proiecte atrase	1 a. 2022-2025	1
	Nr. de parteneriate create	2 a.2022-2025	1
3.3. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională	Nr. de instruiți facilitate/ organizate pentru actorii regionali din RD Sud în domenii relevante politicii de dezvoltare regională	274 a.2022-2025	150

	Nr. de consultări oferite actorilor regionali din RD Sud în domenii aferente politicii de dezvoltare regională	145 a.2022-2025	75
	Nr. de persoane instruite în domenii aferente politicii de dezvoltare regională	1732 a.2022-2025	300

## V. Impact

Implementarea POR Sud va contribui la sprijinirea creșterii competitivității și dezvoltării durabile a regiunii, ajustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor, în special ținând cont de situația actuală și de vulnerabilitățile existente. Mai exact, implementarea Programului va constitui o bază solidă pentru realizarea progreselor în atingerea unor ținte strategice aferente documentelor de planificare și de politici publice, cum ar fi Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, SNDR 2022-2028, Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru perioada 2021-2027, dar și alte documente sectoriale, în spiritul principiului „fără a lăsa pe nimeni în urmă” (LNOB).

Astfel, vor fi produse mai multe rezultate semnificative pe dimensiunea economică, socială, demografică etc. în scopul înlăturării curențelor sistemice de dezvoltare existente în regiune și diminuării disparităților regionale.

Cu toate acestea, succesul va depinde de implementarea eficientă a politicilor, a acțiunilor setate, de implicarea părților interesate, de monitorizarea și evaluarea continuă pentru a adapta prioritățile la necesitățile reale dar și circumstanțele existente.

În acest context, impactul POR Sud urmează a fi evaluat în raport cu indicatorii setați, care, în mod direct, stabilesc dimensiunea calității vieții locuitorilor din regiune.

## VI. Costuri

Implementarea POR Sud se va realiza printr-un efort conjugat al autorităților publice centrale, al autorităților administrației publice locale, al ADR Sud, precum și ale altor entități implicate.

Finanțarea acțiunilor și proiectelor prevăzute în program se va efectua din contul și în limitele mijloacelor aprobate anual din bugetul public național alocate pentru RD Sud, din contribuțiile financiare ale partenerilor de proiect, din resursele proiectelor finanțate din surse externe, inclusiv din partea partenerilor de dezvoltare. Costul estimativ total pentru implementarea POR Sud constituie 1.538.267.786,14 lei, dintre care 1.137.896.584,02 lei sunt prevăzute din bugetul de stat, restul fiind acoperite din surse non-FNDRL și anume contribuția aplicanților și surse externe.

Costurile atribuite proiectelor cu acoperire din FNDRL se vor ajusta anual, în funcție de mijloacele financiare disponibile prevăzute în cadrul bugetar pe termen mediu pentru perioada respectivă. Prin urmare, în conformitate cu prima decizie de la început de an a CNCDRD privind distribuirea mijloacelor alocate în FNDRL pe planuri anuale de finanțare a programelor și proiectelor de dezvoltare regională și locală, va fi elaborat planul anual de implementare a POR care va include costurile aferente.

## VII. Riscuri de implementare

Implementarea eficientă a POR Sud implică asigurarea unei colaborări eficiente dintre toate entitățile implicate în acest proces. Totuși, pe parcursul implementării programului pot apărea riscuri asociate implementării acțiunilor și proiectelor, cum ar fi:

#	Categoriile de riscuri	Riscul	Impactul (scăzut/mediu/înalt)	Probabilitate de apariție (scăzut/medie/înalt)	Măsuri de atenuare/înlăturare
1.	<b>Riscuri tehnologice</b>	Calitatea slabă a documentației tehnice - cu omisiuni, necorelări, erori care necesită revizuire	Înalt	Înaltă	Selectarea firmelor de consultanță care dețin experiență certificată și expertiză în proiectare, în vederea elaborării unei documentații tehnice de calitate înaltă; Actualizarea soluțiilor tehnice și a costurilor
2.		Procedurile repetate de achiziții publice care generează întârzieri serioase în implementarea proiectelor	Înalt	Medie	Elaborarea proiectelor tehnice de calitate; Elaborarea documentației de atribuire a contractelor de calitate; Asigurarea participării în masă a operatorilor economici la procedurile de atribuire
3.	<b>Riscuri organizaționale</b>	Fluctuația personalului calificat din cadrul instituțiilor publice/lipsa memoriei instituționale	Înalt	Înaltă	Stimularea angajaților prin asigurarea unui climat psihico-emoțional confortabil și prin creșterea remunerației financiare, corelată cu nivelul de calificare, performanțele și rezultatele obținute
4.	<b>Riscuri de management / operaționale</b>	Disponibilitatea și capacitatea slabă de mobilizare a resurselor pentru cofinanțarea proiectelor de dezvoltare regională	Înalt	Medie	Organizarea activităților de informare privind necesitatea asigurării contribuției
5.		Capacitățile limitate ale APL de a dezvolta și implementa proiecte	Mediu	Medie	Organizarea și desfășurarea sesiunilor de informare/ instruirilor în rândul aplicanților

6.		Întârzierea implementării reformei administrativ-teritorială	Mediu	Medie	Amalgamarea voluntară a unităților administrativ-teritoriale
7.		Calitatea și disponibilitatea redusă a datelor statistice	Înalt	Înaltă	Colaborarea cu BNS sau alte structuri regionale
8.	<b>Riscuri externe</b>	Mediu politic volatil	Mediu	Înaltă	Asigurarea continuității implementării Programului de către specialiști în domeniu
9.		Impactul conflictelor geopolitice asupra dezvoltării economice	Înalt	Înaltă	Asigurarea că Programul va fi un document aflat în continuă monitorizare și la necesitate va fi revizuit, inclusiv va fi asigurat managementul eficient al situațiilor de criză
10.		Procesele migraționale	Mediu	Medie	Asigurarea condițiilor pentru o piață de muncă accesibilă, incluzivă și eficientă
11.		Schimbări climaterice și dezastre naturale	Mediu	Înaltă	Ajustarea politicilor publice în scopul îmbunătățirii rezilienței în fața schimbărilor climaterice

### VIII. Autorități și instituții responsabile

Cadrul instituțional de implementare a POR Sud 2026-2028 este format din Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Consiliul Regional pentru Dezvoltare Sud și Agenția de Dezvoltare Regională Sud.

La nivel central, **Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale** este organul principal responsabil de conceptualizarea, avizarea documentelor de politici, coordonarea implementării politicii de dezvoltare regională și monitorizarea modului de implementare.

**Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale** este organul central de specialitate al administrației publice care asigură elaborarea politicii de dezvoltare regională. Pe lângă atribuțiile curente determinate de Legea nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova și cadrul normativ aferent, MIDR îndeplinește următoarele atribuții:

- este principala instituție responsabilă de realizarea procesului de dezvoltare regională la nivel național;

- determină prioritățile naționale de dezvoltare regională, inclusiv procesul de planificare anuală, monitorizare și evaluare a implementării SNDR;
- asigură evidența intervențiilor guvernamentale sectoriale de susținere a dezvoltării regiunilor;
- integrează aceste intervenții într-un cadru politic unic și sincronizat.

**Consiliul Regional pentru Dezvoltare Sud** reprezintă structura regională responsabilă de promovarea și coordonarea implementării programelor și a proiectelor de dezvoltare la nivel regional. În acest sens, CRD are următoarele atribuții de bază:

- aprobă POR Sud și Planul anual de implementare al POR, elaborate de către ADR Sud;
- aprobă și promovează proiectele de dezvoltare regională;
- reprezintă regiunea de dezvoltare și interesele ei în CNCDRD;
- monitorizează utilizarea mijloacelor financiare din FNDRL alocate pentru RD Sud.

După aprobarea de către CRD, POR devine oficial documentul de programare a modului de implementare a măsurilor, proiectelor și activităților prioritare pentru implementarea SNDR la nivel de regiune, inclusiv a acțiunilor ce urmează a fi realizate.

În acest context, **ADR Sud** este instituția responsabilă de realizarea obiectivelor naționale ale politicii de dezvoltare regională în RD Sud și implementarea POR Sud. Conform cadrului normativ, agenția îndeplinește următoarele atribuții:

- coordonează procesul de implementare a POR, a planurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională;
- monitorizează și evaluează implementarea POR, a planurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională;
- prezintă CRD Sud și autorității de elaborare a politicii de dezvoltare regională rapoarte semestriale/ anuale privind implementarea POR;
- organizează implementarea POR și alocarea în acest scop a mijloacelor financiare din FNDRL.

Proiectele și acțiunile incluse în Planul de implementare a POR Sud sunt finanțate preponderent din mijloacele FNDRL, dar și din surse externe, în conformitate cu reglementările naționale și mecanismele de cooperare externă. Proiectele investiționale finanțate din FNDRL au fost selectate în cadrul apelurilor competitive și pe listă lansate de către MIDR, în baza deciziilor CNCDRD.

Astfel, responsabilitatea de implementare a POR revine atât ADR, în conformitate cu angajamentele transpuse în Planul anual de acțiuni, cât și autorităților publice, instituțiilor, organizațiilor, altor structuri instituționale stabilite în POR în calitate de responsabili de implementarea proiectelor, activităților și acțiunilor stabilite în Planul de implementare a programului.

## **IX. Proceduri de monitorizare, evaluare și raportare**

Monitorizarea implementării POR Sud se desfășoară în conformitate cu prevederile legislației naționale, ale cadrului normativ aplicabil și ale documentelor metodologice aprobate, având ca scop colectarea, analiza și raportarea sistematică a progresului realizat în implementarea politicii de dezvoltare regională.

Procedurile de monitorizare, evaluare și raportare sunt stabilite în vederea asigurării unui proces sistematic, coerent și transparent de urmărire a implementării POR Sud, a progresului înregistrat și a rezultatelor obținute. În acest sens, ADR Sud asigură monitorizarea și evaluarea implementării POR Sud și a proiectelor aferente acestuia.

Procesul de monitorizare presupune colectarea periodică și sistematică a datelor privind indicatorii de realizare și de rezultat, inclusiv cu caracter trimestrial la nivel de proiecte, utilizând diverse surse informaționale, precum:

- date statistice oficiale;
- informații furnizate de autoritățile publice locale și beneficiarii de proiecte;
- date colectate în cadrul vizitelor de monitorizare în teren.

Datele colectate sunt supuse proceselor de verificare, validare și agregare, în scopul asigurării calității, corectitudinii și relevanței informațiilor raportate.

Evaluarea implementării POR Sud are rolul de a aprecia gradul de realizare a obiectivelor, eficiența utilizării resurselor și impactul intervențiilor realizate, fiind realizată în baza criteriilor de relevanță, coerență, eficiență, eficacitate, durabilitate și impact.

Raportarea se realizează în baza rezultatelor monitorizării și evaluării, prin elaborarea rapoartelor de progres (semestriale și anuale), care includ informații privind progresul implementării, realizarea indicatorilor, dificultățile întâmpinate, riscurile identificate, lecțiile învățate, precum și recomandări pentru îmbunătățirea implementării.

Pentru asigurarea transparenței și participării, rapoartele elaborate sunt prezentate în cadrul ședințelor Consiliului Regional pentru Dezvoltare Sud și publicate pe pagina web oficială a ADR Sud, asigurând accesul public la informație și implicarea părților interesate.

## **9.1. Periodicitatea monitorizării și raportării**

Monitorizarea și raportarea implementării POR Sud se realizează conform următorului calendar:

- Raport semestrial privind implementarea POR Sud – transmis către Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale până la data de 31 iulie a anului curent;
- Raport anual privind implementarea POR Sud – transmis până la data de 1 martie a anului următor.

## **9.2. Metodologia monitorizării**

Monitorizarea implementării POR Sud este realizată de subdiviziunea responsabilă de monitorizare și evaluare din cadrul ADR Sud și se desfășoară pe două niveluri: strategic și operațional.

1. Monitorizarea la nivel de politică de dezvoltare regională – conform Instrucțiunii privind monitorizarea și evaluarea politicii de dezvoltare regională, asigurând colectarea indicatorilor de performanță la nivel strategic;
2. Monitorizarea la nivel de proiecte – reglementată prin Instrucțiunea privind monitorizarea și evaluarea implementării proiectelor de dezvoltare regională, având ca scop evaluarea progresului proiectelor implementate cu finanțare națională și externă.

Indicatorii de monitorizare sunt definiți la începutul fiecărei perioade de programare.

Indicatorii realizați prin proiectele de dezvoltare regională și locală vor fi incluși în SI GPPDRL și raportați inclusiv pe platforma guvernamentală [www.project.gov.md](http://www.project.gov.md). Raportarea și periodicitatea acestora se realizează în funcție de specificul proiectelor, conform indicațiilor Cancelariei de Stat sau a Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale.

Procesul include colectarea, validarea, analiza datelor, identificarea riscurilor și formularea de recomandări.

### **9.3. Evaluarea implementării POR**

Evaluarea finală (ex-post) se realizează la încheierea perioadei de programare și presupune analiza integrată a rezultatelor obținute la nivel de proiecte și program, în conformitate cu prevederile metodologice aplicabile.

Procesul de evaluare poate fi realizat:

- intern, de către subdiviziunea de monitorizare și evaluare din cadrul ADR Sud, în colaborare cu alte subdiviziuni relevante;
- extern, de către experți sau entități independente, în funcție de complexitatea și amploarea programului.

Raportul de evaluare este aprobat de directorul ADR Sud, avizat de Consiliul Regional pentru Dezvoltare Sud și publicat pe pagina web a agenției.

### **9.4. Transparența și publicarea rezultatelor**

Pentru asigurarea transparenței, ADR Sud va publica pe pagina sa web rapoartele privind implementarea POR, inclusiv rapoartele semestriale și anuale. Acest proces facilitează accesul părților interesate la informațiile relevante și contribuie la consolidarea încrederii în utilizarea fondurilor publice.

În concluzie, sistemul de monitorizare și raportare a POR este structurat pentru a asigura o evaluare continuă a progresului realizat, furnizând factorilor de decizie informații esențiale pentru îmbunătățirea politicilor de dezvoltare regională.

**X. Planul de implementare a POR Sud 2026-2028**

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<b>Obiectiv general 1. Creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a RD Sud</b>									
<b>Direcția prioritară 1.1 Consolidarea rolului și funcțiilor orașelor în sporirea competitivității RD Sud</b>									
<b>Proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>									
1.1.1	Consolidarea revitalizării urbane prin dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice în sectorul Căușenii Vechi din orașul Căușeni	Obiecte publice reparate și eficientizate energetic – 0/2; Terenuri de joacă amenajate pe teritoriul Grădiniței de copii nr. 6 „Lia-Ciocîrlia” – 0/6; Terenuri de joacă și agrement amenajate în curtea blocurilor – 0/3.	Beneficiari direcți – 0/3208 locuitori (locuitorii zonei de revitalizare); Copii din grădiniță beneficiari de condiții sigure și prielnice de educare – 0/119; Angajați din grădiniță beneficiari de condiții sigure și prielnice de muncă – 0/30; Elevi din gimnaziu beneficiari de condiții sigure și prielnice de învățământ – 0/132; Angajați din gimnaziu beneficiari de condiții sigure și prielnice de muncă – 0/21	20.808.958,00	18.209.357,32	2.599.600,68	12 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria or. Căușeni  <i>Parteneri:</i> CR Căușeni	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 5/S 223025 C din 16.02. 2024
1.1.2	Finalizarea sistemului de iluminat public stradal pe tot teritoriul municipiului Cahul	Rețele de cablu pentru iluminare stradală modernizate/reabilitate (km) – 0/87,6; Corpuri LED de iluminat instalate pe întreg teritoriu al mun. Cahul 0/3000; Piloni montați – 0/ cca 750; Panouri de comandă instalate – 0/46; % acoperire a teritoriului municipiului cu iluminat public stradal – 30/100.	Nr. de beneficiari direcți ai serviciului de iluminat stradal –15000/cca 40000; Agenți economici ce desfășoară activitatea economică într-un mediu favorabil și în condiții de siguranță prin sistem de iluminat – 0/ cca 1200; Instituții publice ce dispun de condiții îmbunătățite pentru asigurarea cât mai rapidă și eficientă a activităților de serviciu – 0/5. % factorul de emisii CO2 per bucată – 85-90/15-20; Șoferi, bicicliști, pietoni din mun. Cahul și localități învecinate care circulă în condiții de siguranță pe timp de noapte – 0/cca 30000.	53.539.130,00	46.579.040,00	6.960.090,00	24 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria mun. Cahul	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 13/S 224002 DR din 17.11.2023
1.1.3	Crearea complexului turistic „Valul lui Traian”	Nr. de zone de recreere la scară mare din orașele – 0/1; Atracții turistice renovate – 0/ 2; Atracții turistice amenajate – 0/1; Teritoriu amenajat (ha) – 0/ aprox. 15; Drum construit/renovat/reabilitat (km) – 0/0,475; Ecosfere de cazare create – 0/10.	Populația deservită (Nr. locuitori) – 0/1646 (locuitori ai zonei de revitalizare); 9 705 (locuitori ai orașului Leova).	18.602.190,00	16.741.971,00	1.860.219,00	15 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria or. Leova	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 12/S 223003 DR din 17.11.2023

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1.4	Reabilitarea energetică a clădirii grădiniței de copii nr. 4 din municipiul Cahul	1 clădire termoizolată și fațadă renovată (m2) – 0/4934,7; Acoperiș renovat de tip șarpantă cu țiglă metalică – 0/1; Pereu renovat (m2) – 0/440; Pavaj nou construit (m2) - 0/1180; Bordură construită (m2) – 0/650; Spații verzi reamenajate (m2) – 0/4252.	Nr. de copii cu condiții optime de învățare – 0/200; Nr. de angajați cu condiții de muncă favorabile – 0/37; Nr. de părinți cu încredere sporită în instituție – 0/350; Nr. de copii ce vor frecventa grădinița crescut – 0/10%; Pierderi de căldură și a consumurilor energetice reduse – 0/30%; Costuri de întreținere pentru căldură reduse – 0/30%; Emisii poluante reduse – 0/min 10%.	19.994.790,00	17 995 310,00	1.999.480,00	24 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria mun. Cahul	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 10/S 223002 DR din 17.11.2023
1.1.5	Valorificarea patrimoniului și revitalizarea centrului istoric Kizil	Poduri de piatră de Cosăuți – 0/4; Pavaj pietonal (m) – 0/1220; Iluminat stradal (m) – 0/1220; Spațiu înverzit (ha) – 0/1,6; Albia râului curățată și pavată (m) – 0/610; Fântână germană reconstruită – 0/1; Clopotniță germană reconstruită – 0/1; Pistă pentru bicicliști – 0/1; Parcare pentru automobile – 0/1.	Traseu turistic cultural-istoric – 0/1; Locuri de muncă – 0/min. 7; m de ecosistem îmbunătățit – 0/610; Spații de agrement pentru minim 8000 de locuitori ai orașului – 0/4; Căi de acces peste râul Gealair – 0/4; Extinderea iluminatului stradal – 0/45.	9.980.000,00	9.000.000,00	980.000,00	24 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria or. Ștefan Vodă	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 11/S 223001 DR din 05.12.2023
1.1.6	Revitalizarea Casei de Cultură din orașul Cimișlia	Zone de recreere la scară mare din orașele – 0/1;  Alți indicatori pentru proiectele eligibile spre finanțare (m2) – 0/1000.	Centre civice urbane bine amenajate și simbolice – 0/1;  Alte rezultate scontate conform proiectelor din domeniile eligibile de finanțare – 0/1.	33.159.723,97	29.750.000,00	3.409.723,97	24 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria or. Cimișlia	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 2/CM-23-074-DR din 28.08.2025
1.1.7	Construcția și amenajarea pieței agroalimentare regionale din municipiul Cahul. Etapa II	Număr de structuri de sprijinire a afacerilor nou-create – 0/1; Număr de platforme investiționale pregătite – 0/1;  Număr de centre de business regionale – clădiri de birouri pentru atragerea de investitori – 0/1; Acces asigurat la apeduct și servicii de sanitație (m) – 0/2513; Acces asigurat la gazoduct (m) – 0/221; Acces asigurat la rețeaua de energie electrică (m) – 0/545.	Rata de acoperire cu locuri de muncă (cu excepția celor cu finanțare din buget) în orașele-poli de creștere (%) – 8700/8760;  Salariul mediu în orașele-poli de creștere (lei) – 8750/8790; Capacitatea fiscală a orașelor-poli de creștere regională (lei) – 4909/5050.	35.548.740,00	15.000.000,00	20.548.740,00	12 luni	<i>Aplicant:</i> Agenția de Dezvoltare Regională Sud  <i>Parteneri:</i> Primăria mun. Cahul	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.1.8	Oferirea suportului necesar municipiului Cahul în vederea implementării Programului Național de Dezvoltare a orașelor-poli de creștere	Nr. consultări oferite; Nr. acțiuni comune desfășurate; Nr. proiecte finanțate		-	-	-	2026-2027	Agencia de Dezvoltare Regională Sud Primăria mun. Cahul	HG nr. 916/20202 cu privire la aprobarea PNDOPC pentru perioada 2021-2027
1.1.9	Oferirea suportului necesar APL-urilor în vederea elaborării/ actualizării Programelor de Revitalizare Urbană a orașelor din RD Sud	Nr. consultări oferite; Nr. PRU avizate		-	-	-	2026-2028	Agencia de Dezvoltare Regională Sud APL urbane	Linile directoare cu privire la revitalizarea urbană în RM
<b>Direcția prioritară (obiectivul specific) 1.2 Îmbunătățirea mediului antreprenorial în RD Sud</b>									
<b>Proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>									
1.2.1	Finisarea construcției edificiului Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P.Hasdeu” din mun. Cahul	Atracții cultural turistice renovate – 0/1; Săli de spectacole cu o capacitate de 250 de locuri finalizate – 0/1.	Obiective cultural – turistice renovate de importanță regională și națională – 0/1.	16.215.100,00	14.593.580,00	1.621.520,00	12 luni	<i>Aplicant:</i> ADR Sud  <i>Parteneri:</i> Ministerul Culturii al RM; Teatrul Republican Muzical-Dramatic „B. P. Hașdeu” din mun. Cahul Primăria mun. Cahul	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. CM-13-004-DR-1 din 24.06.2025
1.2.2	Cantemir Adventure Park – CAP	Număr de atracții turistice renovate – 0/1; Număr de atracții turistice amenajate – 0/1; Suprafața teritoriului amenajat (ha) – 0/13; Suprafața de drum construit/renovat/reabilitat (km) – 0/2,5; Număr de locuri de cazare create – 0/30	Obiective turistice amenajate (număr) – 0/1; Obiective turistice incluse în circuite turistice în urma implementării proiectelor de dezvoltare regională – 0/1; Trasee tematice comune conectate la rețeaua regională (număr) – 0/1	29.288.002,31	25.000.000,00	4.288.002,31	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria or. Cantemir  <i>Parteneri:</i> CR Cantemir	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 16/CT-13-077-DR din 27.11.2025
1.2.3	Conectăm Istoria și Natura prin turism durabil în Raioanele Cimișlia, Căușeni și Ialoveni	Număr de atracții turistice renovate – 0/1; Număr de atracții turistice amenajate – 0/5; Suprafața de drum construit/renovat/reabilitat (km) – 0/4,15; Suprafața teritoriului amenajat (ha) – 0/0,8;	Obiective turistice amenajate (număr) – 0/6; Obiective turistice incluse în circuite turistice în urma implementării proiectelor de dezvoltare regională – 0/26; Trasee tematice comune conectate la rețeaua regională (număr) – 0/1.	20.456.436,56	18.151.792,90	2.304.643,66	18 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria s. Selemet, r-nul Cimișlia  <i>Parteneri:</i> Primăria s. Satul Nou, r-nul Cimișlia; Primăria Ciuflești, r-nul Căușeni;	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Număr de locuri de cazare create – 0/34.						Primăria Cărbuna, r-nul Ialoveni; Primăria s. Sagaidac, r-nul Cimișlia; Primăria com. Codreni, r-nul Cimișlia	
1.2.4	Crearea, reabilitarea și promovarea obiectivelor turistice din zona de sud (Cimișlia, Leova, Basarabeasca)	Suprafața de drum construit/renovat/reabilitat (km) – 0/0; Suprafața teritoriului amenajat (ha) – 0/0,37; Număr de atracții turistice renovate – 5/5; Număr de atracții turistice amenajate – 0/4.	Obiective turistice incluse în circuite turistice în urma implementării proiectelor de dezvoltare regională – 0/4; Trasee tematice comune conectate la rețeaua regională (număr) – 0/1; Obiective turistice amenajate (număr) – 5/9.	29.200.000,00	25.000.000,00	4.200.000,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> CR Cimișlia  <i>Parteneri:</i> CR Leova; Primăria or. Cimișlia; Primăria com. Cazangic, r-nul Leova; Primăria com. Hănăsenii Noi, r-nul Leova; Primăria s. Sadaclia, r-nul Basarabeasca	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 8/CM-13-088-DR din 17.10.2025
1.2.5	Dezvoltarea Infrastructurii Turistice în Zona Ramsar Nistrul de Jos	Număr de atracții turistice renovate – 0/2; Număr de atracții turistice amenajate – 0/1; Suprafața teritoriului amenajat (ha) – 0/1,7; Suprafața de drum construit/renovat/reabilitat (km) – 0/9,032; Număr de locuri de cazare create – 0/16.	Obiective turistice amenajate (număr) – 0/3; Obiective turistice incluse în circuite turistice în urma implementării proiectelor de dezvoltare regională – 0/13; Trasee tematice comune conectate la rețeaua regională (număr) – 0/1.	25.848.997,54	23.264.097,54	2.584.900,00	24 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria com. Purcari, r-nul Ștefan Vodă  <i>Parteneri:</i> Primăria com. Talmaza; Primăria s. Cioburciu; Primăria com. Răscăieți; Primăria com. Olănești; Primăria com. Crocmaz; Primăria s. Tudora; Primăria s. Palanca; Primăria s. Căplani; Primăria com. Purcari	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 9/SV-13-059-DR din 27.11.2025
1.2.6	Văleni - Hub turistic regional	Număr de atracții turistice renovate – 0/3; Număr de atracții turistice amenajate – 0/3; Suprafața teritoriului amenajat (ha) – 0/3;	Obiective turistice amenajate (număr) – 0/3; Obiective turistice incluse în circuite turistice în urma implementării proiectelor de dezvoltare regională – 0/3;	25.000.000,00	22.500.000,00	1.500.000,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria s. Văleni, r-nul Cahul  <i>Parteneri:</i> CR Cahul;	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Suprafața de drum construit/renovat/reabilitat (km) – 0/2,2; Număr de locuri de cazare create – 0/40.	Trasee tematice comune conectate la rețeaua regională (număr) – 0/2.					AO „Uniunea Meșterilor Populari din Moldova”; Asociația Națională pentru Turism Receptor și Intern din Moldova	Contract de finanțare nr. 1/CH-13-090-DR din 28.08.2025
1.2.7	Promovarea potențialului economic și investițional al RD Sud	Nr. de evenimente de promovare a potențialului RD Sud organizate	Nr. participanți la evenimente	396.000,00	396.000,00	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
<b>Direcția prioritară (obiectivul specific) 1.3 Promovarea specializării inteligente în RD Sud</b>									
<b>Proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>									
1.3.1	Facilitarea realizării la nivel regional a inițiativelor centrale de specializare inteligentă	Nr. de evenimente organizate/facilitate; Nr. de parteneriate facilitate; Nr. de concepte aplicate	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
<b>Direcția prioritară (obiectivul specific) 1.4 Cooperarea regională și transfrontalieră</b>									
<b>Proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>									
1.4.1	Participare în cadrul Grupului Național de Lucru pentru coordonarea implementării Programelor de cooperare transfrontalieră, transnațională și interregională finanțate de UE	Nr. de ședințe; Nr. de documente examinate; Nr. de propuneri	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	Dispoziția Guvernului nr. 42-d din 28 februarie 2024
1.4.2	Participare în cadrul Apelurilor de propuneri de proiecte aferente Programelor de cooperare transfrontalieră transnațională și interregională finanțate de UE	Nr. de proiecte aplicate; 1 proiect finanțat	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
1.4.3	Stabilirea parteneriatelor cu entități similare pentru eficientizarea atragerii de proiecte aferente programelor de cooperare	Nr. de parteneriate	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
<b>Total proiecte/ acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>		-	-	<b>338.038.068,38</b>	<b>282.181.148,76</b>	<b>54.856.919,62</b>	-	-	-

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<b>Total OBIECTIV GENERAL 1</b>		-	-	<b>338.038.068,38</b>	<b>282.181.148,76</b>	<b>54.856.919,62</b>	-	-	-
<b>Obiectiv general 2. Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii</b>									
<b>Direcția prioritară (obiectivul specific) 2.1 Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază la nivelul RD Sud</b>									
<b>Proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>									
2.1.1	Construcția apeductelor magistrale Iargara-Borogani, Iargara-Tigheci și a rețelelor de apeduct interioare în localitățile Băiuș, Cociulia Nouă, Tigheci și Cuporani din raionul Leova	Rețele de apeduct magistral construite (m)– 0/16500; Rețele de apeduct interioare construite (m) 0/ 44330; Rezervoare de apă potabilă construite (V=150m3X2) – 0/2; Rezervoare de apă potabilă construite (V=50m3X2) – 0/2; Turn de apă construit (V=25 m3)– 0/1; Stații de pompare a apei construite – 0/2.	Localități cu acces la sistemul de AAS construit – 0/6; Locuitori cu acces la sistemul de AAS construit – 0/8215.	35.369.200,00	31.832.240,00	3.536.960,00	24 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria com. Tigheci, r-nul Leova  <i>Parteneri:</i> Primăria com. Băiuș; Primăria com. Borogani; CR Leova; Primăria or. Iargara	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 7/S 331012 C din 16.08.2022
2.1.2	Construcția apeductelor interioare în satul Tomai și satul Sărata Răzeși, raionul Leova	Rețele de apeduct construite - s. Tomai și Sărata Răzeși, r-nul Leova – 0/44759 m; Rezervoare de apă potabilă, buc: s. Tomai, r-nul Leova, 0/2x150 m3, s. Sărata Răzeși, r-nul Leova, 0/2x50 m3; Nr. stații de dezinfectare a apei: s. Tomai, r-nul Leova 0/1, s. Sărata Răzeși, r-nul Leova 0/1	Populația conectată la rețeaua de alimentare cu apă, locuitori: beneficiari direcți: s. Tomai și Sărata Răzeși r-nul Leova – 0/4112; beneficiari indirecti: s. Mingir și Voinescu, r-nul Leova – 0/7254; Localități ce au acces la sistemul de alimentare cu apă construite - beneficiari direcți: s. Tomai și Sărata Răzeși, r-nul Leova – 0/2; beneficiari indirecti: s. Mingir și Voinescu, r-nul Leova – 0/2	32.480.020,00	25 659 215,00	6.820.795,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria s. Tomai, r-nul Leova  <i>Parteneri:</i> Primăria s. Sărata Răzeși CR Leova	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 8/S 331003 din 16.08.2022
2.1.3	Construcția Apeductului magistral Sărata Nouă – Sărăteni cu conectarea localităților: Seliște, Cazangic, Beștemac, Troian, Troița, Vozniseni, Covurlui, Sărăteni, Orac, Ceadîr, Colibabovca și Cneazevca din raionul Leova	Rețele de apeduct magistral construite – 0/54618 m. l.; Rezervoare de apă potabilă construite – 0/1 (V=25m3); Rezervoare de apă potabilă construite – 0/2 (V=50m3); Stații de pompare a apei construite – 0/4 unități; Stații de dezinfectare a apei construite – 0/14 unități.	Localități cu acces la sistemul de AAS construit – 0/14; Locuitori cu acces la sistemul de AAS construit – 0/10341.	50.221.107,00	45.000.000,00	5.221.107,00	24 luni	<i>Aplicant:</i> ADR Sud  <i>Parteneri:</i> CR Leova Primăria com. Cazangic; Primăria com. Beștemac; Primăria com. Vozniseni; Primăria com. Sărăteni; Primăria com. Cneazevca; Primăria s. Ceadîr; Primăria s. Colibabovca;	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 6/S 331005 L din 16.08.2022

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
								Primăria s. Orac	
2.1.4	Apeduct magistral Ștefan Vodă-Căușeni- Căinari	Nr. studii de fezabilitate elaborate – 0/1; Nr. pachete de documentație tehnică elaborate – 0/1; Nr. stații de captare a apei din r. Nistru în s. Cioburciu construite – 0/1; Nr. stații de tratare, inclusiv încăperi auxiliare și drumul de acces construite – 0/1; Nr. stații de pompare a apei către punctul final al proiectului construite – 0/3; Lungimea conductei magistrale din s. Cioburciu spre or. Căinari, inclusiv or. Ștefan Vodă și or. Căușeni construite (km) – 0/90; Nr. rezervoare de apă cu V = 800 m3 construite – 0/2.	Nr. localități din r-nul Ștefan – Vodă și r-nul Căușeni cu acces la servicii de alimentare cu apă potabilă de calitate asigurat – 0/4; Nr. cetățeni cu acces la servicii de alimentare cu apă potabilă de calitate asigurat – 0/34670; Servicii regionale de aprovizionare cu apă potabilă dezvoltate și cu capacități instituționale îmbunătățite – 0/1.	50.000.000,00	45.000.00,00	5.000.000,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> ADR Sud  <i>Parteneri:</i> Primăria s. Cioburciu, r-nul Ștefan Vodă; Primăria or. Ștefan Vodă; Primăria or. Căușeni; Primăria or. Căinari; CR Ștefan Vodă; CR Căușeni	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. S331004L
2.1.5	Extinderea sistemului de canalizare în orașul Cimișlia	Rețele de canalizare construite/reabilite (km) – 26,6/46,7; Nr. stații de pompare a apelor reziduale funcționale – 4/5.	Nr. locuitori deserviți – 3436/8436; Nr. întreprinderi deservite – 103/277.	31.002.940,00	27.500.000,00	3.502.940,00	24 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria or. Cimișlia  <i>Parteneri:</i> ÎM „Servicii Publice Cimișlia”; CR Cimișlia	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 4/S 331034 C din 03.03.2022
2.1.6	Finalizarea stației de pompare a apelor reziduale pentru îmbunătățirea infrastructurii de canalizare în regiunea de Nord-Vest a orașului Cimișlia	Stații de pompare a apelor uzate cu o capacitate de 5-25 m3/oră finalizate - 0/1; Drum de acces până la SPAU – 0/1; Metri liniari de rețea de canalizare conectată la SPAU - 16 135.	Populație cu acces la sistemul de canalizare construit – 0/1450	7 000 000,00	7 000 000,00	-	18 luni	<i>Aplicant:</i> ADR Sud	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 15/S 331027 L din 05.09.2025
2.1.7	Finalizarea construcției sistemului de evacuare și epurare a apelor uzate în s. Valea Perjei, raionul Cimișlia	Stații de pompare cu capacitate de 79,2 m3/24h – 0/1; Stații de pompare cu capacitate de 432 m3/24h – 0/1; Stații de pompare cu capacitate de 380,16 m3/24h – 0/1; Drumuri de acces la stațiile de pompare a apelor uzate 0/3; kilometri de rețea de canalizare nou construită – 9/9,5.	Localități cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat - 0/1; Populație cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat –0/759.	6.044.875,46	6.044.875,46	-	19 luni	<i>Aplicant:</i> ADR Sud	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 14/S 331029 L din 29.04.2025

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.1.8	Construcția sistemului de canalizare în orașul Iargara, raionul Leova (Etapa I)	km rețele de apeduct construite/ reabilitate – 0/23,2; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/2; Nr. stații de epurare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/1.	Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 0/1720; Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat – 0/1.	56.620.000,00	51.016.000,00	4.104.000,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria or. Iargara, r-nul Leova  <i>Parteneri:</i> -	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 19/LV-31-090-DR din 27.11.2025
2.1.9	Construcția magistralei de apeduct pentru satele raionului Cantemir (Cantemir, Lărguța, Cîrpești, Țiganca, Stoianovca) - etapa 1	km rețele de apeduct construite/ reabilitate – 45/29; Nr. stații de pompare a apei potabile construite/ reabilitate 1/2; Nr. rezervoare de apă potabila construite/ reabilitate – 1/2; Nr. castele de apă construite/ reabilitate – 0/4.	Nr. localități ce au acces la sistemul de AAP construit/ reabilitat – 11/7; Nr. populației cu acces la sistemul de AAP construit/ reabilitat – 13390/10181.	52.484.520,00	47.236.068,00	5.248.452,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> CR Cantemir  <i>Parteneri:</i> Primăria s. Cîrpești; Primăria or. Cantemir; Primăria s. Lărguța; Primăria s. Porumbesti; Primăria com. Pleșenii; Primăria s. Tartaul; Primăria com. Lingura; ÎM „Apă Canal Cantemir”	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 6/CT-31-053-DR din 28.08.2025
2.1.10	Reabilitarea sistemului de apeduct și construcția sistemului de canalizare în sectoarele „Malina”, „Taiwani/Centru”, „Cogîlnic”, s. Bogdanovca Veche și s. Bogdanovca Nouă din orașul Cimișlia	km rețele de apeduct construite/ reabilitate – 0/43,2; km rețele de canalizare construite/ reabilitate – 0/15,7; Nr. stații de pompare a apei potabile construite/ reabilitate – 0/1; Nr. castele de apă construite/ reabilitate – 0/2; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/1.	Nr. localități ce au acces la sistemul de AAP construit/ reabilitat – 0/3; Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat – 0/1; Nr. populației cu acces la sistemul de AAP construit/ reabilitat – 0/3237; Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat – 0/1110.	47.804.310,30	43.000.000,00	4.804.310,30	29 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria or. Cimișlia  <i>Parteneri:</i> -	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 5/CM-31-089-DR din 28.08.2025
2.1.11	Sisteme de canalizare în localitățile Cîrnățeni, Chircăiești și Plop Știubei din raionul Căușeni	km rețele de canalizare construite/ reabilitate – 0/34,4; Nr. stații de epurare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/4; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/4.	Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 0/3; Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 0/7674.	74.377.639,00	60.000.000,00	14.377.639,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria s. Cîrnățeni, r-nul Căușeni  <i>Parteneri:</i> Primăria s. Chircăiești; Primăria s. Plop Știubei; ÎM Apă-Canal Căușeni	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 21 din 24.12.2025

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.1.1 2	Extinderea sistemului de apă și sanitație în orașul Leova	km rețele de apeduct construite/ reabilitate – 0/3,86; km rețele de canalizare construite/ reabilitate – 0/4,82; Nr. stații de pompare a apei potabile construite/ reabilitate – 0/1; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/3.	Nr. localități ce au acces la sistemul de AAP construit/ reabilitat – 0/1; Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat – 0/1; Nr. populației cu acces la sistemul de AAP construit/ reabilitat – 0/282; Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat – 0/700.	33.691.130,00	30.322.017,00	3.369.113,00	28 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria or. Leova  <i>Parteneri:</i> SA „Apă-Canal Leova”	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 18/LV-31-078-DR din 27.11.2025
2.1.1 3	Evacuarea și epurarea apelor uzate din satul Baimaclia și satul Taraclia r-nul Căușeni	Nr. stații de epurare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/1; km rețele de canalizare construite/ reabilitate – 1,8/11,8; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/6.	Nr. localități ce au acces la sistemul de AAP construit/reabilitat – 2/2; Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 1/2; Nr. populației cu acces la sistemul de AAP construit/reabilitat – 6246/6246; Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 202/6246.	41.956.690,00	37.761.021,00	4.195.669,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria s. Taraclia, r-nul Căușeni  <i>Parteneri:</i> Primăria com. Baimaclia	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 7/CS-31-038-DR din 19.09.2025
2.1.1 4	Construcția stației de epurare și a sistemelor de canalizare regionale pentru locuitorii din satele Vișniovca, Capaclia și Șamalia, raionul Cantemir	Nr. stații de epurare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/1; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/3; km rețele de canalizare construite/ reabilitate – 0/16.	Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 0/2; Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 0/3665.	49.954.294,00	44.953.455,00	5.000.839,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria s. Vișniovca, r-nul Cantemir  <i>Parteneri:</i> Primăria s. Capaclia	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 20/CT-31-033-DR din 27.11.2025
2.1.1 5	Servicii de canalizare calitative pentru populația comunei Manta, r. Cahul	km rețele de canalizare construite/ reabilitate – 0/34,4; Nr. stații de epurare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/4; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/4.	Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 0/3; Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 0/7674.	54.157.600,00	48.741.900,00	3.415.700,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria s. Cîrnățeni, r-nul Căușeni  <i>Parteneri:</i> Primăria s. Chircăiești; Primăria s. Plop Știubei; ÎM Apă-Canal Căușeni	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 13/CH-31-047-DR din 27.11.2025
2.1.1 6	Construcția sistemului de canalizare în satul Crihana Veche, Cahul, și conectarea la operatorul regional SA Apă Canal Cahul (parte a proiectului co-finanțat de KfW)	km rețele de canalizare construite/ reabilitate – 0/35; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/3; Nr. stații de captare a apei construite/ reabilitate – 0/1.	Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat – 0/1; Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat – 0/4550.	44.000.000,00	40.000.000,00	2.000.000,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria s. Crihana Veche, r-nul Cahul  <i>Parteneri:</i> CR Cahul	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 14/CH-31-041-DR din 27.11.2025

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.1.1 7	Modernizarea stației regionale de epurare a apelor uzate prin mărirea capacității	Nr. stații de epurare a apelor uzate construite/ reabilitate – 1/1; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/1.	Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 1/26; Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 3650/62072.	35.097.636,00	31.587.872,40	3.509.763,60	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria or. Ștefan Vodă  <i>Parteneri:</i> Primăria s. Slobozia; Primăria s. Ștefănești; Întovărășirea Pomicolă ”Căpșuna”; Societatea Ecologică BIOTICA.	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 3/SV-31-058-DR din 28.08.2025
2.1.1 8	Extinderea rețelelor de canalizare din orașul Căușeni, etapa finală	km rețele de canalizare construite/ reabilitate – 0/38; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/4.	Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 0/4000; Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 0/1.	71.935.764,00	60.000.000,00	11.935.764,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria or. Căușeni  <i>Parteneri:</i> -	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 4/CS-31-042-DR din 28.08.2025
2.1.1 9	Regionalizarea serviciului de canalizare în satul Opaci și comuna Baccealia, prin conectarea la rețeaua și stația de pompare a apelor uzate din satul Zaim	km rețele de canalizare construite/reabilitate – 0/31; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate – 0/3.	Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 0/6899; Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/reabilitat – 0/3.	65.310.566,00	58.779.509,40	6.531.056,60	18 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria com. Zaim, r-nul Căușeni  <i>Parteneri:</i> Primăria s. Opaci; Primăria com. Baccealia; CR Căușeni	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 12/CS-31-037-DR din 27.11.2025
2.1.2 0	Construcția rețelei de canalizare în satul Ursoaia, raionul Căușeni	km rețele de apeduct construite/ reabilitate - 25/25; km rețele de canalizare construite/ reabilitate - 0/18,825; Nr. stații de epurare a apelor uzate construite/ reabilitate - 0/0; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilitate - 1/1; Nr. stații de captare a apei construite/ reabilitate – 0/0; Nr. stații tratare a apei potabile construite/ reabilitate – 0/0; Nr. stații de dezinfectare a apei potabile construite/ reabilitate – 0/0; Nr. stații de pompare a apei potabile – 0/0; Nr. castele de apă construite/ reabilitate – 12/12;	Nr. localități ce au acces la sistemul de AAP construit/ reabilitat – 1/1; Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat – 0/1; Nr. populației cu acces la sistemul de AAP construit/ reabilitat – 2024/2024; Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat – 0/2378.	48.400.000,00	44.000.000,00	4.400.000,00	24 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria s. Ursoaia, r-nul Căușeni  <i>Parteneri:</i> -	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 11/CS-31-047-DR din 27.11.2025

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Nr. rezervoare de apă potabilă construite/ reabilite – 3/3.							
2.1.2 1	Construcția apeductelor magistrale spre satul Frumușica și Cîzlar și construcția rețelelor de apeduct interioare și canalizare în localitățile Sărăteni, Covurlui și Cîzlar din raionul Leova	km rețele de apeduct construite/ reabilite – 0/23,15; km rețele de canalizare construite/ reabilite – 0/20,2; Nr. stații de dezinfectare a apei potabile construite/ reabilite – 0/3; Nr. castele de apă construite/ reabilite – 0/5; Nr. stații de epurare a apelor uzate construite/ reabilite – 0/2; Nr. stații de pompare a apelor uzate construite/ reabilite – 0/4.	Nr. localități ce au acces la sistemul de AAP construit/ reabilitat – 0/3; Nr. localități ce au acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat – 0/2; Nr. populației cu acces la sistemul de AAP construit/ reabilitat – 0/1205; Nr. populației cu acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat – 0/2390.	62.928.230,00	54.118.270,00	8.809.960,00	36 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria com. Sărăteni, r-nul Leova  <i>Parteneri:</i> Primăria com. Sărăteni; Primăria com. Cneazevca; Primăria com. Cazangic; CR Leova; Primăria s. Covurlui	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 10/LV-31-034-DR din 27.11.2025
2.1.2 2	Analiza și cartografierea situației pe sectorul AAS	1 analiză elaborată; 1 cartografiere a sectorului AAS elaborată	-	-	-	-	Tr. IV, 2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
<b>Proiecte cu acoperire financiară din surse externe</b>									
2.1.2 3	Extinderea și îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în raioanele Cahul și Vulcănești	97,24 km de conductă magistrală regională construită; 64,8 km de rețele interne de distribuție construite (Pelinei, Sătuc, Găvănoasa, Vladimirovca, Nicolaevca, Alexanderfeld, Vulcănești, Alexandru Ioan Cuza)	19500 de beneficiari; 8 localități conectate la sistemul regional de apeduct	186.277.042,40 Valoare estimativă	Credit Banca Mondială, contribuția Guvernului Republicii Moldova		24 luni	UIP ONDRL  ADR Sud	HG nr. 238/2025 pentru aprobarea Planului național de dezvoltare pentru anii 2026-2028  Contract de finanțare nr. CF/PSAASM/1/24 din 10.12.2024
2.1.2 4	Aprovizionarea descentralizată cu apă potabilă pentru Moldova	8 chioșcuri instalate	8 localități beneficiare	45.176.473,6 Valoare estimativă	Guvernul Regatului Belgiei, împrumut		12 luni	<i>Aplicant:</i> Primăria s. Slobozia Mare, rl. Cahul Primăria com. Zaim, rl. Căușeni Primăria s. Tănătari, rl. Căușeni Primăria or. Cimișlia Primăria com. Baccealia, rl. Căușeni Primăria s. Taraclia, rl. Căușeni Primăria com. Chircăieștii Noi, rl. Căușeni	

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
								Primăria com. Cîrnățenii Noi, rl. Căușeni	
<b>Direcția prioritară (obiectivul specific) 2.2 Dezvoltarea infrastructurii de suport pentru afaceri</b>									
<b>Proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>									
2.2.1	Servicii inovative ale Incubatorului de Afaceri Cimișlia pentru dezvoltarea noilor afaceri în regiune	Hală de producere construită, conectată la toate utilitățile ingineresti: apeduct, canalizare, gaze naturale, energie electrică cu capacitate industrială – 0/1191 m2; Teren amenajat (pe lângă hala industrială multifuncțională) – 0/3909 m2; Spații modulare dotate cu utilaj pentru producere – 0/6; Tehnică, utilaj, instrumente agricole pentru întreprinderile nou înființate din domeniul agricol, rezidente ale IACM, deținătoare de mici suprafețe de terenuri – 0/17.	Investiții capitale în parcuri industriale, ZEL- uri (în platforma industrială multifuncțional, din cadrul PI Cimișlia) – 0/17766880 MDL; Rezidenți ai structurilor de suport al afacerilor (ICAM) – 16/27; Rata de ocupare a structurilor de sprijinire a afacerilor (după doi ani de la finalizarea proiectului) (%) – 75%/100%.	17.766.880,00	15.990.192,00	1.776.688,00	16 luni	<i>Aplicant:</i> CR Cimișlia  <i>Parteneri:</i> Consiliul orășenesc Cimișlia; CR Basarabeasca; Consiliul sătesc Taraclia; Școala Profesională Cimișlia; Direcția pentru ocuparea forței de muncă Cimișlia	HG nr. 160/2025 cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2025-2027  Contract de finanțare nr. 9/S 111027 C din 17.11.2023
<b>Direcția prioritară (obiectivul specific) 2.3 Sprijinirea procesului de adaptare a regiunii la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor</b>									
<b>Proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>									
2.3.1	Sporirea nivelului de conștientizare și de promovare a beneficiilor utilizării resurselor de energie regenerabilă și tranziției la o economie circulară	1 activitate de promovare desfășurată	Nr. persoane beneficiare	-	-	-	2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
2.3.2	Îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor publice	Nr. de clădiri	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr.40 /2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
<b>Total proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>		-	-	<b>968.603.401,76</b>	<b>855.542.635,26</b>	<b>107.560.756,50</b>	-	-	-
<b>Total proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din surse externe</b>		-	-	<b>231.453.516</b>	-	-	-	-	-
<b>Total OBIECTIV GENERAL 2</b>		-	-	<b>1.200.056.917,76</b>	<b>855.542.635,26</b>	<b>107.560.756,50</b>	-	-	-
<b>Obiectiv general 3. Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de coordonare și implementare a politicii de dezvoltare regională</b>									
<b>Direcția prioritară (obiectivul specific) 3.1 Eficientizarea operațională a procesului de implementare a politicii de dezvoltare regională</b>									

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<b>Proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>									
3.1.1	Elaborarea și aprobarea POR Sud 2026-2028	1 POR elaborat și aprobat	-	-	-	-	Tr. II 2026	ADR Sud	Legea nr. 438/2006 cu privire la dezvoltarea regională în RM  HG nr. 127/2008 cu privire la măsurile de realizare a Legii nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în RM  Metodologia de elaborare, aprobare, implementare, monitorizare și evaluare a POR
3.1.2	Participarea la elaborarea/ajustarea cadrului normativ/ metodologic și a documentelor de politici aferente implementării politicii de dezvoltare regională	Nr documente îmbunătățite	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
3.1.3	Participarea activă în cadrul GL 22 în vederea realizării prevederilor și cerințelor de aderare a RM la UE	Nr. de participări la ședințe; Nr. de documente examinate; Nr. de propuneri/ comentarii	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028  HG nr. 180/2024 cu privire la mecanismul de coordonare a procesului de aderare a RM la UE și modul de organizare și funcționare a echipei de negociere în cadrul acestui proces
3.1.4	Consolidarea capacităților autorităților publice locale în domeniul implementării, monitorizării și evaluării proiectelor în baza Conceptului pentru consolidarea capacităților autorităților publice locale în domeniul implementării,	Nr. de instruiți desfășurate; Nr. de participanți -reprezentanți ai APL	-	172.800,00	172.800,00	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 306/2025 cu privire la aprobarea programului național de aderare a RM la UE 2025-2029  HG nr. 216/2024 cu privire la aprobarea Programului național de dezvoltare locală

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	monitorizării și evaluării proiectelor								„Satul European” pentru anii 2024-2028
3.1.5	Desfășurarea activităților de monitorizare și evaluare a politicii și programelor de dezvoltare regională	Nr. rapoarte de progres; Nr. proiecte monitorizate; Nr. proiecte evaluate	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028  HG nr. 152/2022 cu privire la aprobarea Regulamentului privind gestionarea mijloacelor financiare ale FNDRL
<b>Direcția prioritară (obiectivul specific) 3.2 Suport în consolidarea mecanismului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională</b>									
<b>Proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>									
3.2.1	Cartografierea anuală a proiectelor implementate în RD Sud cu suportul partenerilor de dezvoltare	Nr. proiecte cartografiate	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
3.2.2	Facilitarea procesului de mobilizare de finanțări adiționale	Nr. concepte de proiecte aplicate; 1 proiect atras	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
3.2.3	Consolidarea relațiilor de colaborare cu partenerii de dezvoltare pentru mobilizare de fonduri adiționale	1 parteneriat stabilit/ facilitat; Nr. activități comune desfășurate	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
<b>Direcția prioritară (obiectivul specific) 3.3 Dezvoltarea capacităților actorilor regionali în domeniile relevante politicii de dezvoltare regională</b>									
<b>Proiecte/acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>									
3.3.1	Consolidarea capacităților APL/CRD și alți actori regionali în domenii relevante politicii de dezvoltare regională	Nr. de instruiți organizate/ facilitate; Nr. de persoane instruite	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028  HG nr. 306/2025 cu privire la aprobarea programului național de aderare a RM la UE 2025-2029  HG nr. 216/2024 cu privire la aprobarea Programului național de dezvoltare locală „Satul European” pentru anii 2024-2028

#	Proiecte/acțiuni	Indicatori de monitorizare		Costul estimativ total al proiectului/ acțiunii MDL	Sursa de finanțare MDL		Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea de referință/ țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea de referință/țintă)		FNDRL	Cofinanțare			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.3.2	Consolidarea capacităților profesionale ale specialiștilor ADR Sud	Nr. angajați instruiți	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
3.3.3	Transfer de bune practici (vizite de studiu)	Nr. vizite de studiu desfășurate/ facilitate; Nr. beneficiari	-	-	-	-	2026-2028	ADR Sud	HG nr. 40/2022 cu privire la aprobarea SNDR 2022-2028
<b>Total proiecte/ acțiuni cu acoperire financiară din FNDRL</b>		-	-	<b>172.800,00</b>	<b>172.800,00</b>	-	-	-	-
<b>Total OBIECTIV GENERAL 3</b>		-	-	<b>172.800,00</b>	<b>172.800,00</b>	-	-	-	-
<b>TOTAL PROGRAM</b>				<b>1.538.267.786,14</b>	<b>1.137.896.584,02</b>	<b>162.417.676,12</b>			

#### Proiecte non-FNDRL cartografiate

Nr.	Proiecte	Indicatori de monitorizare		Costuri estimative	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Instituții responsabile	Document de referință
		Indicatori de produs (valoarea țintă)	Indicatori de rezultat (valoarea țintă)					
<b>Obiectiv general 2. Sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii</b>								
<b>Direcția prioritară (obiectivul specific) 2.1 Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare de bază la nivelul RD Sud</b>								
<i>Proiecte cartografiate</i>								
2.1.1	Aprovizionare cu apă și canalizare în raionul Cahul	39 km de rețele de apă și 2 rezervoare de apă potabilă 2x50m3 construite și reabilitate; 84,9 km de rețea de canalizare și 12 stații de pompare a apei uzate construite și reabilitate; 1 stație de epurare a apelor uzate construită; 1 stație de tratare a apei brute reabilitată; 1 stație de captare a apei din râul Prut construită; 8000 de contoare cu citire la distanță instalate; Echipamentul de operare și întreținere pentru Apă-Canal Cahul achiziționat.	Nr. populației cu acces îmbunătățit la sistemul de AAC construit/ reabilitat – 41750	54,4 milioane euro	Guvernul Republicii Federale Germania Uniunea Europeană	2018- 2028	Primăria mun. Cahul ADR Sud Apă-Canal Cahul	Guvernul Germaniei (prin KfW) – 41,5 milioane de euro, Acord de finanțare din 1 august 2018, Acord adițional din 5 mai 2025. Delegația UE (prin KfW) – 12,9 milioane de euro. Acord de finanțare din 3 august 2020 și Acord adițional din 5 martie 2025.